

Manjšinski

Letnik XXVI.

Celovec, petek, 23. april 1971

Štev. 16 (1501)

30-LETNICA PRED LJUDSKIM ŠTETJEM:

Osvobodilne fronte slovenskega naroda

Trideset let nas loči od tistega povsem enkratnega, v zgodovini nepovrnjivega dogodka, ko so se v očigled grozeče nevarnosti neposrednega napada na obstoj slovenskega naroda združile vse njegove zdrave sile in dne 27. aprila 1941 ustanovile Osvobodilno fronto slovenskega naroda.

Čeprav živijo še številni neposredni pobudniki, organizatorji in sodelavci, ki na ta dogodek gledajo razumljivo po svoje, morda ali celo nujno pristransko, je časovna oddaljenost le že taka, da je mogoča utemeljena, objektivna zgodovinska ocena. Le-ta pa je, da spada ustanovitev OF med najbolj svetle dogodke v trpi zgodovini večstoletnih naporov slovenskega naroda za svobodo in enakopravno mesto v človeški družbi.

Ni nam treba na tem mestu ponaoljati ciljev, smernic in nalog, ki so bili sprejeti z zgodovinskim ustanovnim aktom OF; poglaviti cilj je bil brez dvoma dan in so ga imeli vsi ustanovitelji jasno pred seboj: borbo zoper okupatorja za svojo lastno svobodo in za svobodo vseh ljudi!

To široko človeško, splošno humano zasnovano borbo za svobodo vseh ljudi, ne le lastnega naroda, je treba posebno poudariti, ker tudi tako razsodni ljudje, kot je npr. profesor Veiter, ne razumejo, da se s ponosom priznavamo k tej junaški pobornici upora vsega slovenskega naroda proti nasilnemu sovražniku, ki je teptal človekove pravice in človekovo dostojanstvo.

Saj smo prav koroški Slovenci na lastni koži doživeli vse grozote nacizma in nam je na smrt obsojenim vival pogum edino narodnoosvobodilni boj matičnega naroda, ki je pod vodstvom OF vsemu svetu dokazal, da tudi majhen narod, če mu gre za življenje, lahko nudi sovražniku odpor, ki se ne da izraziti s številom vojske in količino modernega orožja, ki pa se da oceniti edino z zavestjo in splošno človeškimi vrednotami njegovih pripadnikov. Zato je tudi bila poglavitna skrb OF, da preoblikuje slovenski narodni značaj in ustvari nov lik odločnega, ponosnega in borbenega slovenstva.

Ko po tridesetih letih obujamo spomin na tisto težko, a junaško dobo, je brez dvoma najbolj potrebno, da se ponovno zavemo revolucionarnih vrednot Osvobodilne fronte in narodnoosvobodilnega boja, ki so nam slej ko prej potrebne v naši borbi za pravice, ki nam grejo kot sad našega boja. Zavedati se namreč moramo, da pravica na papirju še ni izbojevana pravica in da si bomo te pravice izbojevali samo, če bomo ostali zvesti duhu revolucionarnih vrednot OF, ki so vera v lastno moč, ljubezen in zvestoba lastnemu narodu, živa samozavest in enotnost mimo vseh različnih svetovnonazornih pregrad, hkrati pa spoštovanje do drugih narodov v duhu mednarodne solidarnosti.

Če bomo ostali zvesti tem idealom in izročilom ter bomo vse te vrednote znali posredovati in privzgojiti tudi naši mladi generaciji, potem nas ni treba biti strah pred bodočnostjo, ker bomo znali pravilno oceniti tudi današnje protiljudske in protinarodne pojave ter nanje pravilno reagirati.

Pravica javnosti za kmetijsko šolo v Podravljah

Pred uredniškim zaključkom današnje številke smo zvedeli, da je kmetijski minister Weihs obvestil deželnega glavarja Simo, da je dal navodilo za podelitev pravice javnosti slovenski kmetijski strokovni šoli za fante v Podravljah. Za upravno izvedbo je treba izpolniti le še nekaj formalnosti in je deželni glavar Sima že izdal ustrezna navodila.

Manjšinskih vprašanj ni mogoče reševati s številkami

Dne 12. maja bo v Avstriji splošni popis prebivalstva — ljudsko štetje, kot ga izvajajo vsakih deset let in ki je po zakonu obvezen za vse državljane. Pri ljudskem štetju se popisujejo različni osebni podatki, ki morajo odgovarjati resnici, kajti zakon o ljudskem štetju predvideva občutne kazni (do 30.000 šilingov in do 6 mesecev zapora) za vsakogar, ki bi zavestno dajal oz. zaskoval neresnične ali pomanjkljive odgovore na posamezna vprašanja.

Ljudsko štetje je del splošne statistike, kot jo v večjih ali manjših presledkih delajo po vseh državah; zato so morebitne težave, ki se tu in tam pojavijo, navadno le tehnič-

govori (pri veroizpovedi jih je npr. kar sedem), je namreč pri vprašanju po občevalnem jeziku natiskana samo nemščina in je vsak drugi ali nadaljnji jezik treba šele posebej vpisati. S tem so jeziki avtohtonih mednarodno priznanih in zaščitnih narodnih manjšin postavljeni na isto raven z jeziki raznih tujerodnih družin, kar je nedvomno zgovoren dokaz, kako se v Avstriji — v tem primeru celo z uradne strani — praktično pojmuje in spoštuje enakopravnost narodnih manjšin z večinskim narodom.

Poleg tega pa so tudi tokrat na delu nacionalistični krogi, da bi pripravili „teren“ za izvedbo ljudskega štetja. Vprašanje po obče-

Vprašanje občevalnega jezika

Pri bližnjem ljudskem štetju bo med drugim treba odgovoriti tudi na vprašanje o tako imenovanem občevalnem jeziku (Umgangssprache); to je jezik, katerega se človek poslužuje v vsakdanjem življenju. Torej pri ljudskem štetju ne gre za popisovanje narodne pripadnosti ali materinega jezika in podobno — ne za vprašanje, ali je kdo Slovenec ali Nемец, marveč samo za to, kateri jezik (oz. katere jezike) uporablja v stikih z drugimi ljudmi tako v zasebnem kot v javnem življenju.

V razmerah, v katerih živimo koroški Slovenci, je „občevalni jezik“ po vsej nujnosti dvojen. Čim prestopimo prag domače hiše, se srečamo z obema deželjnima jezikoma: na vasi, na občini, v uradu, v šoli, v cerkvi — skratka povsod, čim zapustimo najožji družinski krog.

Tej stvarnosti mora ustrezati tudi odgovor, ki ga bomo pri ljudskem štetju dali oz. zapisali na vprašanje o občevalnem jeziku: zato bomo na popisni tiskovini pri že natisnani nemščini napravili s svinčnikom križec, na prazni črti pa s črnilom dodali še slovenski občevalni jezik. Tako bomo zadostili predpisu, po katerem morajo navedbe v vprašalni poli odgovarjati resnici, kajti za vsako neresnično ali nepopolno navedbo predvideva zakon občutne kazni.

Pri tem se ne bomo pustili prepričati, ustrahovati ali zavajati od raznih nacionalističnih „apostolov“, ki so že spet na delu, da bi tudi letošnje ljudsko štetje izrabili v svoje temne šovinistične namene, v novo sredstvo za hujskanje proti koroškim Slovincem in njihovim upravičenim zahtevam po vsestranski enakopravnosti.

nega značaja. Drugače pa je v Avstriji in še posebej na Koroškem: lukaj se — po zaslugi oz. krivdi nepopoljšljivih šovinistov — tudi navadno ljudsko štetje spremeni v narodnostni boj in zlorabi proti Slovincem.

Ne bomo ponavljali vseh neštetih primerov diskriminacij pri zadnjih ljudskih štetjih leta 1951 in 1961; dejstvo je, da storilci — čeprav imensko prijavljeni oblastem — niso bili kaznovani zaradi očitnega kršenja zakonskih predpisov. V kolikor gre pri tem za prekrške s strani števnih komisarjev, se jim je tokrat mogoče izogniti: vsak posameznik ima namreč možnost, da sam izpolni vprašalne tiskovine, ki mu jih mora števniki komisar na zahtevo izročiti; lahko pa si jih že prej preskrbi pri občini. Vsekakor pa mora potem tudi sam poskrbeli, da bodo izpolnjene pole pravočasno in zanesljivo (najbolje proti potrdilu) oddane v občinskem uradu, ker sicer bo kaznovan.

Pri letošnjem ljudskem štetju bodo uporabljene tiskovine, ki so primerne za poznejšo obdelavo z elektronskim računalnikom (komputerjem). Te tiskovine pa mimo vseh drugih posebnosti, ki jih bo treba upoštevati pri izpolnjevanju, pomenijo tudi očitno diskriminacijo nenemških narodnih skupin v Avstriji! Medtem ko so pri večini drugih vprašanj že natisnani vsi možni od-

valnem jeziku je že pri zadnjih ljudskih štetjih nudilo dovolj možnosti za najrazličnejše oblike vplivanja, pritiska, zastraševanja in potvarjanja. To prakso nameravajo — kakor kaže ravno v zadnjem času poživljena in konkretno na to vprašanje usmerjena dejavnost nemško-nacionalnih organizacij — spet ponoviti in tako tudi letošnje ljudsko štetje zlorabiti v protislovenske namene.

Zato koroški Slovenci — in to sta obe osrednji organizaciji te dni nedvoumno izpovedali tudi v skupni vlogi notranjemu ministertvu — že vnaprej odkramo veljavnost in priznanje vsakršnim iz kakršnekoli izjave pri ljudskem štetju izvirajočim zaključkom o narodnostnem stanju na Koroškem. Še posebej pa poudarjamo, da rezultati ljudskega štetja nikakor ne morejo služiti kot podlaga za reševanje še odprtih vprašanj člana 7 državne pogodbe. Manjšinskih problemov namreč ni mogoče reševati s številkami in dvomljivimi statistikami, marveč samo na podlagi dejanskega narodnostnega stanja. To stanje pa je objektivno dano in ga ne more spremeniti nobena igra s številkami — ne pri ljudskem štetju ne pri kakršnekoli ugotavljanju manjšine!

ZVEZNI PREZIDENT JONAS:

V manjšinski politiki je treba najti skupne rešitve

Zvezni prezident Franz Jonas je poslal našemu listu naslednjo izjavo:

Koroška v svoji celoti predstavlja stičišče narodov in so ljudje tam že stoletja vajeni, da gledajo svojo deželo kot kraj srečanja. Po davno minutih trdih sporih večina koroškega prebivalstva išče tisto, kar združuje in se izogiba onemu, kar razdvaja. Republika Avstrija se trudi, da bi združila stališča koroškega prebivalstva pri dosegu še neizpolnjenih rešitev v smislu obveznosti, ki jih je prevzela z državno pogodbo.

Vem, da je namen odgovornih v deželi in v državi, da bi kar se da brez emocij hodili korektna pota. Diskusija, ki pred reševanjem važnih problemov v demokraciji zmeraj obstaja, je, če ostane stvarna, vedno dobrodošla pomoč za vse tiste, ki morajo izdelati jasna stališča. Politika dobrega sosedsstva, ki jo je začela izvajati predvsem koroška deželna vlada, tudi v tem oziru že davno rodi sadove. Stalni dialog, ki ga ta politika dobrega sosedsstva poraja na mnogih ravneh, je bistven pogoj za medsebojno razumevanje in za odstranjevanje predsodkov. Prepričan sem, da se bodo prav v manjšinski politiki, kot rezultat prizadevanja mnogih, našle skupne za vse znosne rešitve.

Vsi Avstrijci so dobri sinovi naše domovine. Duh strpnosti mora vladati tudi v odnosu do tistih, ki imajo drug materin jezik. Jezikovna manjšina za našo republiko Avstrijo ni obremenitev, ampak dobrodošla priložnost, da pokažemo demokratično strpnost.

Z vso svojo avtoriteto in močjo se bom zavzemal za nadaljnji mirni in miroljubni razvoj.

Dunaj, 19. aprila 1971

Franz Jonas

PROGLAS ZSO ZA VOLITVE ZVEZNEGA PREZIDENTA

Kakor je bilo sporočeno že na zborovanju v Celovcu dne 27. 2. 1971, sta Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sklenila, da tudi topot pozoveta koroške Slovence, naj pri prezidentskih volitvah dajo svoj glas za

SOCIALISTIČNEGA KANDIDATA FRANZA JONASA

Franz Jonas je v minuli dobi kot prezident dokazal, da je osebnost zaupanja in ima vse vrline za to prvo mesto v republiki. Njegova življenjska pot od preprostega tiskarniškega delavca preko političnega funkcionarja socialdemokratske stranke in župana avstrijske prestolnice Dunaja do najvišjega položaja v državi je pot značajnega, vztrajnega in delavnega moža, ki se nikdar — tudi ne v najtežjem času naše domovine — ni izneveril svojemu političnemu prepričanju in demokratičnemu nastrojenju. Zaradi tega je okusil tudi zapor in druge oblike političnega zasledovanja.

Koroški Slovenci, ki smo kot narodna skupnost doživeli nasilje nacistične diktature v poostreni obliki, smo zato prepričani, da je mož, ki je bil prav tako žrtev te diktature, garant demokracije in da bo kot najvišji varuh ustave in pravice imel razumevanje tudi za upravičene težnje manjšine, ki se mora še vedno boriti za svoje pravice.

Po drugi strani pa moramo ugotoviti, da ÖVP-jevski kandidat dr. Kurt Waldheim kot zunanji minister v vladi dr. Klause ni nikdar pokazal dejanskega razumevanja za naše vprašanje, čeprav je le-to tudi zunanjepolitično vprašanje.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem zato poziva koroške Slovence, da 25. aprila glasujejo za kandidata

FRANZA JONASA!

OD 30. APRILA DO 10. MAJA:

Pomladanska sejemska prireditev

ob 65-letnici graškega jugo-vzhodnega velesejma

Kot najstarejša sejemska ustanova v Avstriji obhaja graški jugo-vzhodni velesejem letos svojo 65-letnico. V znamenju tega jubileja bo tudi bližnja pomladanska sejemska prireditev, ki bo v dneh od 30. aprila do 9. maja in na kateri bo sodelovalo skupaj 1921

razstavljalcev iz raznih predelov sveta, od tega 1175 iz Avstrije ter 746 iz 35 tujih držav. Prireditelji računajo, da bo tudi letošnji pomladanski sejem obiskalo okoli 400.000 ljudi, od tega približno četrtina iz Jugoslavije, saj graški

sejem v zadnjih letih posveča posebno pozornost prav Jugoslaviji, kjer vlada za to prireditev veliko zanimanje tako s strani podjetij kot razstavljalcev kakor tudi s strani potrošnikov kot obiskovalcev.

Udeležba na letošnjem pomladanskem sejmu se bo nekoliko razlikovala od prejšnjih let. Število razstavljalcev iz dežel EGS se je namreč povečalo za 6,2%, medtem ko je število razstavljalcev iz dežel EFTA nazadovalo za 4,9%; večja bo tudi udeležba Jugoslavije, nasprotno pa bo zastopstvo drugih vzhodnih dežel nekoliko manjše.

Vendar pa za graški sejem slej ko prej velja, da po svoji geografski legi igra pomembno vlogo kot most med vzhodom in zahodom. To bo prišlo še posebno do izraza na posebni razstavi, posvečeni turizmu, kjer bodo poleg Avstrije sodelovale predvsem vzhodne dežele, kot Jugoslavija, Bolgarija, Romunija, Madžarska in Sovjetska zveza, s „političnega“ zahoda pa še Italija in Turčija.

V ostalem bo pomladanski sejem spet obsegal vrsto posebnih razstav oziroma sejmov, pri čemer bodo težišča na sejmu železa, na sejmu gradbeništva, na sejmu kmetijstva in na že omenjeni razstavi turizma. Ureditve sejma se ravna strogo po blagovnih skupinah, kar bistveno olajša pregled in omogoči primerjavo med enakimi proizvodi različnih podjetij. Sejem železa je pravzaprav edina tovrstna prireditev v Avstriji ter privabi celotno domačo težko in lahko industrijo. Tudi gradbeni sejem v Gradcu zavzema važno mesto med tovrstnimi prireditvami v Avstriji, medtem ko bo kmetijski sejem obsegal poleg najrazličnejših strojev in orodij še razstavo pitanega goveda.

Na letošnjem pomladanskem sejmu bo v ospredju zlasti turizem ter bodo našli najširšo ponudbo vseh potrebš

gradnjo, ureditev in vodenje gostinskih in turističnih obratov. Pri tem bo posebno zanimanje vzbujala posebna razstava z naslovom „Tujska soba“, saj bodo na površini 1500 m² razstavili same tujske sobe, medtem ko bo celotni sejem turizma zavzemal razstavno površino z več kot 30.000 m².

Med posebnimi razstavami je treba omeniti tudi prireditev z obetajocim naslovom „Nove tehnologije za Štajersko“, na kateri bo zavod za raziskovanje jedrske energije iz Jülicha v Zahodni Nemčiji demonstriral

razvoj in pomen malih reaktorjev za pridobivanje električne energije. Kot poseben prispevek k 65-letnemu jubileju graškega sejma pa bo mednarodni simpozij, na katerem bodo priznani evropski publicisti spregovorili o gospodarskem pomenu, o načrtovanju prometa, o ureditvi okolja ter o sožitju in varnosti na področju med Donavo in Jadranom. Predavanja bodo simultano prevajali v slovenski, hrvaški, madžarski in italijanski jezik, povzetke pa bodo neposredno oddajale radijske postaje v Avstriji, Jugoslaviji in Italiji.

Sploh polagajo prireditelji graškega sejma veliko važnost za mednarodni značaj. O tem govori na primer tudi njihova skrb za obiskovalce iz Jugoslavije. V slovenskem in hrvaškem jeziku imajo tiskane prospekte ter nabite plakate ob vseh glavnih cestah tudi v Sloveniji; propagando delajo v slovenskem in hrvaškem radiu in v ljubljanski televiziji; prodaja vstopnic tudi za dinarje, in sicer pri posebnih prodajalnicah, kjer uslužbeni obvladajo slovenski in hrvaški jezik... Morda bi se v tem oziru tudi Celovčani mogli kaj naučiti pri kolegih v Gradcu, kar bi nedvomno koristilo pri pridobivanju interesentov za celovške sejemske prireditve v sosedni deželi.

Železniška proga Beograd-Bar

eno največjih gradbišč v Jugoslaviji

Med Beogradom in Barom ob Jadranu gradijo novo železniško progo, ki bo izrednega gospodarskega in predvsem turističnega pomena za Jugoslavijo.

Pri tej gradnji gre za eno največjih gradbišč v državi sploh. Celotna proga bo dolga 475 kilometrov in bi morala biti dograjena do konca leta 1973. Sredstva za gradnjo bo dalo posebno posojilo, ki so ga razpisali v višini 600 milijonov dinarjev.

Proga Beograd-Bar pa bo po dograditvi tudi prava tehnična zanimivost. Treba je pomisliti, da bo skoraj četrtina proge, namreč 114 kilometrov, potekalo pod zemljo, saj bo vlak skozi predore vozil kar dve in pol ure. Poleg tega bodo morali zgraditi 234 betonskih in železnih mostov v skupni dolžini 14,5 kilometra; najdaljši most bo speljan čez Malo Rijeko v Črni gori ter bo z višino 200 metrov najvišji most v Evropi.

Novo progo gradi zdaj okoli 10.000 delavcev. Proga bo v celoti elektrificirana in bo vožnja iz Beograda do črnogorske obale trajala okroglo sedem ur. Vodila bo skozi enega najlepših gorskih predelov Srbije in Črne gore. Ob progi pa so strokovnjaki ugotovili velikanske zaloge zemeljskih bogastev, med drugim 3,3 milijarde ton lignita in premoga, 250 milijonov ton nikljeve rude, 2 milijona ton antimona ter ležišča drugih rud, medtem ko obsežne gozdne površine na tem ozemlju predstavljajo neizmerno lesno bogastvo. Z dograditvijo nove proge bo omogočeno tudi izkoriščanje teh zemeljskih zakladov, kar bo nedvomno pomenilo važno obogatitev za jugoslovansko gospodarstvo.

Kadar se dotikamo položaja Slovencev na Koroškem, se vedno znova srečujemo z vplivnostjo znane „Koroške domovinske službe“, s Kärntner Heimatdienstom (KHD). To vplivnost je maja 1969 potrdilo tudi glasilo stranke, ki ji pripada koroški deželni glavvar, z opozorilom, da je KHD odobril („billigen“) zadržanje dežele glede slovenskega vprašanja. S tem je list v marsičem tudi pojasnil vse tisto dogajanje, ki je pejlalo k znanemu proslavljanju petdesetletnice koroškega plebiscita z vsemi za Koroško neugodnimi posledicami na zunanem in notranjepolitičnem področju. Še posebej pa je odmeval (in še odmeva) lanski oktobrski Heimatdienstov poziv nemški javnosti po likvidaciji koroškega slovenstva.

Socialistična stranka kot vodilna politična sila na Koroškem se je od te izjave sicer izločila s tem, da je obsodila vsakršen ekstremizem tako na desni (s tem je bil mišljen poziv KHD) kot na levi, s čimer je označila kritično stališče lastne organizacije celovških srednješolcev do strankine aktivne udeležbe na oktobrskem slavju.

ZANIMIVA POLEMIKA

Vse dosedanje dogajanje pa kaže, da stranka dalj kot do besedne obsodbe KHD ni prišla. Prav s tega stališča je več kot zanimiva nedavna polemika o vplivnosti KHD v koroškem tisku; sprožila jo je samozavestna izjava predsednika te protislovenske organizacije H. Jordana, po kateri KHD kot osrednja organizacija zajema kakih 60.000 Korošcev v 15 organizacijah, zvezah in društvi. Proti tako široko udeleženi sestavi članstva se je to pot oglasil socialistični tisk ter skušal ovreči Jordanoovo izjavo.

Presoja njene resničnosti morajo seveda opraviti Korošci sami, vsekakor pa se število 60.000 članov — brez namernega enačenja ali podtikanja! — presenetljivo sklada s številom članstva NSDAP

na takratnem Koroškem po letu 1938... Posebej pa je polemiko zbudilo dejstvo, da je bila med organizacije, včlanjene v KHD, pristeta tudi oficialna izobraževalna organizacija Kärntner Bildungswerk. Bodi kakorkoli, ne le delovanje te organizacije (tako pri odpravi obvezne dvojezične šole leta 1958), ampak tudi nastopanje istih oseb v organizacijah, vključenih v KHD in v Kärntner Bildungswerk, kaže na določeno sozvočje.

Najzanimivejša pa je bila ob vsej tej polemiki ugotovitev lista Kärntner Tageszeitung, da je KHD organizacija, ki zastopa v manjšinski politiki na Koroškem „ekstremno nemškonacionalno zadržanje“, dejstvo, ki očitno kaže

Kärntner Heimatdienst leta 1971

Po lanskem pozivu k likvidaciji koroškega slovenstva

na njen protizakoniti obstoj in delovanje. Več kot značilno pa je, da je eden izmed sodelavcev lista javno opozoril na delikatnost takega opozorila v tem smislu, da ga bo izkoristil slovenski tisk „in onstran Karavank“. Ne glede na izhodišče opozorila je jasno, da je tudi Korošcem, ki govorijo nemško, več kot znana vloga KHD in njenih ciljev. To, da so sodne oblasti nedavno zavrnile vlogo slovenskih študentov s Koroške proti genocidnemu nastopu te protislovenske organizacije, na dejstvo ničesar ne spremeni.

Kärntner Tageszeitung je med polemiko poskušala tudi ovreči mnenje, da sedanji KHD nima ničesar skupnega z organizacijo iz let 1919—1920, vendar pa je dokumentirani Jordanov odgovor samo pritrdil slovenskim opozorilom o skupnih izhodiščih nekda-

nje in zdajšnje protislovenske organizacije: „K temu (da zdajšnji KHD nima ničesar opraviti s tistim po prvi svetovni vojni — op.) moram sporočiti, da so KHD znova obnovili vodilni moške KHD iz leta 1920, tako prof. Miltšchinsky, polkovnik Klinge, rajnički hauptman Fritz in mnogi drugi.“

PRITISK PRED LJUDSKIM ŠTETIEM

Nedvomno drži ugotovitev, da je reakcija slovenske in jugoslovanske javnosti po 10. oktobru 1970 v določeni meri navzven „utišala“ KHD, koroški tisk pa kaže, da je v zadnjem času odpadel tudi ta zadržek. Med glasnike oživljenega delovanja organizacije nedvomno kaže namera po poseb-

ni podpisni akciji za doseg izpolnitve zakonskega določila iz leta 1959 po „ugotovitvi“ slovenske manjšine kot izključnem izhodišču za kakršnokoli manjšinsko zakonodajo.

V listu Kärntner Nachrichten, ki je pod močno vplivnostjo KHD, je še februarja izšel obsežen programski članek, namenjen letošnjemu ljudskemu štetju (to bo dne 12. maja). Po tem članku, ki se v marsičem ujema z navodili ob ljudskem štetju 1939, se svetuje Korošcem, ki govorijo slovenski jezik, naj opišejo pri popisu nemški občevalni jezik ali vsaj „vindišarje“, ki se ji pritika političen pomen. Članek posebej poudarja, da je na Koroškem zaradi splošnega znanja nemščine nemški jezik obči občevalni jezik, zaradi česar je pravzaprav vsakdo dolžan vpisati

nemščino. Tistim pa, ki bi priglasi slovenščino, list pripisuje „jugoslovanstvo“ (in s tem iredentizem, komunizem... — op. p.). Po pisanju Kärntner Nachrichten se bo seveda moralo vse, ki bodo proglasili (ali pa bodo imeli vpisano) „vindišarje“ jezikovno kategorijo, odšteti od slovenske manjšine.

V teh dneh je tisk prinesel tudi programsko vodilo KHD. Izhodišče tega vodila je seveda slogan „Koroška svobodna in neodvisna“ (očitno tudi od slovenskega življa in vprašanja). V tem okviru je seveda edini možni kriterij pripadnosti k določeni narodnosti tako imenovani „priznavalni“ princip v najčistejši obliki, ki naj bi ga med drugim vpeljalo že omenjeno „ugotavljanje“ Slovencev in ki je zajet že v vsej manjšinski praksi prve in druge avstrijske republike. Kot v navodilu za ljudsko štetje, skuša KHD tudi drugače uveljaviti delitev manjšine na „nacionalne“ Slovence in na amorfne „vindišarje“, ki se iz političnih, germanizacijskih in drugih vzrokov nočejo prištevat k slovenstvu, kvečjemu k nemštvu. Znano je, da je KHD prav v ta namen leta 1957 ustanovil poseben „Bund der Windischen“, v katerega je po dostopnih podatkih vključenih vsega 6 (šest) članov. Znano je tudi, da je delegacija KHD in Bunda nedavno sprejel avstrijski kancler dr. Kreisky.

Ob vsem tem pa vidi KHD svojo nalogo tudi v zasledovanju slovenskega „ekstremizma“ v deželi, s katerim se (po besedah H. Jordana) „ne ukvarja le Kärntner Heimatdienst, ampak tudi varnostne oblasti in sodišča“ ali z drugimi besedami: proti prizadevanjem Slovencev za nacionalno enakopravnost ter za izpolnitev obveznosti, sprejetih z državno pogodbo leta 1955.

Tone Zorn, Delo, Ljubljana 17. 4. 1971

POŠIROKEM SVETU

GRADEC. — „Štajerski teden“, ki bi ga morali zadnji petek otvoriti v Ljubljani, so v zadnjem trenutku preložili. Slovenska uradna mesta so zahtevala od štajerske deželne vlade, naj vzame zloglasni „Totengedenbuch“, ki ga je izdala „Landsmannschaft der Deutsch-Untersteirer“, iz prometa in se od njega javno in uradno distancira. Ker štajerska deželna vlada tega ni storila — češ dejavnost tega društva odgovarja avstrijskim zakonom in zato pravno menda ni mogoče ukrepati — se slovenske oblasti uradno niso hotele udeležiti otvoritve tega tedna. Nato so „Štajerski teden“ v Ljubljani s štajerske strani odpravili.

MOSKVA. — Sovjetska zveza je v ponedeljek poslala v vesolje prvo vesoljsko postajo „Salut“. Postaja nima posadke, opravlja pa znanstvene raziskave in eksperimente. Pričakujejo, da bodo startali tudi še vesoljske ladje, ki jih bodo priključili na postajo. Ta vesoljski projekt sovpada z deseto obletnico prvega poleta človeka, Jurija Gagarina, v vesolje. „Salut“ kroži v oddaljenosti 200 do 222 km od Zemlje v eliptičnem krogu in obkroži Zemljo v 88,5 minute.

ZENEVA. — Pripadniki etničnih skupin s francoskim govornim jezikom v Italiji, Belgiji in Švici so se na dvodnevni konferenci zavzeli za to, da se jim v skladu z deklaracijo OZN zagotovi pravica do samoopredelitve. Ustanovili so tudi stalni odbor pripadnikov te manjšine. Kot opazovalci so se konference udeležili zastopniki francoske manjšine iz Quebeca v Kanadi.

KAIRO. — V Kairu, Damasku in Tripoliju so šefi Združene arabske republike, Sirije in Libije uradno razglasili ustanovitev „Federacije arabskih republik“. Sudan se bo federaciji pridružil, kakor hitro mu bodo to dovoljevale notranje razmere. Federacija bo imela skupnega predsednika, zastavo, himno in glavno mesto. Temelj družbene in državne ureditve bo socialistična demokracija. Federacija se z Izraelom ne bo pogajala in ne sklepala mirovnih sporazumov z njim, je poudaril egiptovski predsednik Sadat.

WASHINGTON. — Zvezni jugoslovanski sekretar za finance Janko Smole se je na čelu jugoslovanske finančno-gospodarske delegacije v Washingtonu pogovarjal z ameriški pristojnimi organi. V skupnem poročilu je rečeno, da ameriška stran z naklonjenostjo gleda na program ustalitve gospodarskega položaja v Jugoslaviji in je pripravljena pretehtati možnosti za pomoč, s katero bi lahko podprla uresničevanje tega programa.

PEKING. — Zvedelo se je, da so se skoraj v vseh kitajskih provincah že končali partijski kongresi. Zadnjega so imeli v provinci Šansi — to je bil že 19. kongres od decembra do danes.

MILANO. — V zadnjih dneh je prišlo v Milano do resnih fašističnih incidentov. Kot uvod je služilo „strogo tajno“ poročilo milanskega prefekta Mazze o ekstraparlamentarnih levičarskih organizacijah z zahtevo po izrednih ukrepih, napovedana je bila manifestacija mestnega antikomunističnega odbora, nato pa sta eksplodirali bombi na sedežih socialistične in komunistične partije. Med klasičnim fašističnim razgrajanjem so zažgali sedež italijansko-kitajskega združenja. Policija je bila prisiljena uporabiti bombe s solzivcem in je 80 oseb aretirala.

NEW DELHI. — Indijska tiskovna agencija PTI je objavila vest, da so v vzhodnem Pakistanu formalno proglasili neodvisnost suverene demokratične republike Bangla deš. Medtem se je večina uslužbencev pakistanskega konzulata v Kalkuti uradno postavila na stran Bangla deša.

LONDON. — Število brezposelnih v Veliki Britaniji se je od srede marca povečalo za 21.000. Kakor poroča britanska vlada, je v Veliki Britaniji zdaj 814.000 brezposelnih, kar odgovarja 3,4% vseh zaposlenih.

WASHINGTON. — Amerikanski bombniki so po poročilu republikanskega poslanca Paula McCloskeya, ki se je vrnil s potovanja po indokitajskih bojiščih, sistematično razdejali na tisoče vasi v Laosu. Na tisoče prebivalcev je prišlo ob življenju, pravtako so bili pokončani nasadi in živina. Te kriminalne taktike „požgane zemlje“ se poslužujejo po besedah poslanca, odkar je Nixon postal predsednik. „Barbarsko iztrebljanje laoskega civilnega prebivalstva je flagrantna kršitev mednarodnih konvencij. Tako masovno ubijanje civilnega prebivalstva so na nürnberskem procesu obsodili“, je poudaril McCloskey.

SAIGON. — Južnovietnamski podpredsednik Nguyen Cao Ky je v Cholou predsedniku Thieuju očital „nezvestobo“ in njegovi vladi „podkupljivost“ ter je primerjal Južni Vietnam z razpadlo, slabo popleskano ladjo.

KULTURNA IZMENJAVA KOROŠKA-SLOVENIJA:

Lep uspeh ljubljanske Drame

ob gostovanju v celovškem gledališču

V okviru uradne kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo je v Celovcu gostovala Drama Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane, ki je v Mestnem gledališču uprizorila Shakespearovo tragedijo „Macbeth“. Tako se je osrednje slovensko gledališče, ki je bilo na Koroškem po tej poti doslej znano le po opernem in baletnem ansamblu ter v zadnjih letih po Malem odru (Kopit in Pinter), zdaj predstavilo tudi na dramskem področju ter kljub raznim črnogledom zabeležilo lep uspeh.

Shakespearov „Macbeth“ v uprizoritvi ljubljanske Drame je bil namreč prvovrsten kulturni dogodek. In sicer tako po zaslugi režije Žarka Petana in njegovega „tehničnega štaba“, kamor prištevamo zlasti scenografa Sveta Jovanoviča in kostumografko Mijo Jarčevo, kakor tudi umetniškega ansambla, v katerem so se nosilci velikih in tudi manjših vlog izkazali kot polnokrvni igralci: vsem na čelu Boris Kralj kot Macbeth in Duša Počkajeva kot Lady Macbeth, ob tej dvojici pa Rudi Kosmač (Macduff), Andrej Kurent (Banquo), Tone Slodnjak (Malcolm) in še dolga vrsta drugih imen — vsi pravi umetniki, ki so gledalce v polni meri navdušili.

Zgodba „Macbetha“, enega največjih tragedijskih tekstov svetovne dramatik, je znana in pre-

prosta: poveljnik kraljeve vojske Macbeth ubije škotskega kralja

Bergova razstava v Slovenjem Gradcu

Mestna galerija Slovenj Gradec pripravlja veliko retrospektivo slovenjgraškega častnega meščana, koroškega slikarja prof. dr. Wernerja Berga. Obsežno razstavo oljnatih slik, lesorezov, akvarelov, skic in risb (300 eksponatov) bodo otvorili 20. maja t. l. in bo odprta tri mesece. K otvoritvi pričakujejo visoke osebnosti iz Slovenije in Koroške.

Vodja galerije prof. Karel Pečko je z delegacijo slovenjgraškega mestnega sveta pred nedavnim obiskal Rutarjevo domačijo, kjer so umetniku čestitali za njegov rojstni dan ter se pogovorili o vprašanih razstave.

Duncana in se da sam okronati. Toda vrsta zločinov ga ne more zavarovati pred maščevanjem usode. V tem okviru nam odkriva Shakespear globine človeške duše, kar je najstrašnejšega v človekovi podzavesti. Odločilna razpoka v Macbethu ni toliko v zunanjem svetu, marveč v njem samem: Macbeth je obsedenec, ki sanja o svetu brez zločinov, se pa sam vedno globlje pogreza v zločin.

V uprizoritvi ljubljanske Drame je režiser Petan posvetil vso skrb duševnim stiskam in pogreznju glavnega junaka, ki se z vsakim korakom bolj oddaljuje od rešitve. V njegovi interpretaciji je Macbethova zgodba resnična zgodba pogubljenja, v katero se je celotni ansambel vživel z veliko umetniško silovitostjo in pretresljivo dramatičnostjo. Tako je razumljivo, da je predstava prevzela gledalce s svojo umetniško močjo in jim bo še dolgo ostala v spominu. Tudi dolgoletni navdušeni aplavz je pričal o tem, da je bilo občinstvo globoko hvaležno za večer, ki so mu ga poklonili izvrstni umetniki iz Ljubljane.

Ob tem velikem umetniškem uspehu pa je treba povedati tudi nekaj kritičnih besed. Pripoved je bila — kakor že povedano — v okviru uradne kulturne izmenjave med Koroško in Slovenijo, izmenjave torej, ki naj bi v prvi vrsti služila medsebojnemu spoznavanju med sosednima deželama in narodoma. Toda obisk je spet enkrat pokazal, da večinski narod v deželi očitno nima dovolj zanimanja za kulturo (Dalje na 4. strani)

„Narodi in manjšine“

Mednarodni študentski seminar na Bledu

Ta teden poteka na Bledu mednarodni študentski seminar na temo „Narodi in manjšine“. Seminar prireja Mednarodni odbor skupnosti študentov ljubljanske univerze. Začel se je v nedeljo 18. 4. in bo trajal do 25. 4.

Na seminarju sodeluje približno 50 študentov iz dvajsetih evropskih in izvenevropskih držav. Kot referente so študenti povabili strokovnjake iz cele Jugoslavije, tako z univerze v Prištini, iz Sarajeva in iz Ljubljane. Nekaj krajših referatov pa so pripravili tudi študenti sami. Obravnavajo socialno-ekonomski položaj manjšin v Jugoslaviji ter njihovo nacionalno-kulturno situacijo, poseben poudarek pa je tudi na problematiki jugoslovanskih oz. slovenskih manjšin izven jugoslovanskih meja.

O poteku in o rezultatih seminarja bomo že poročali.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V MARIBORU

gostuje v nedeljo 9. maja 1971 ob 14.30 uri v Mestnem gledališču v Celovcu z odrskim delom koroškega ljudskega pesnika

ANDREJA ŠUSTERJA DRABOSNJAKA IGRA O IZGUBLJENEM SINU

v desetih slikah

Po rokopisnem prepisu iz Čezpolja priredil Bruno Hartman

Režiser: Slavko Jan Dramaturško vodstvo: Bruno Hartman
Lektor: Majda Krizajeva Scenograf: Melita Yovk-Štihova
Plesi: Iko Otrin Kostumograf: Mija Jarčeva
Glasba: Uroš Krek

Vstopnice v predprodaji pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih, pri voditeljih farne mladine, v pisarnah SPZ in KKZ ter eno uro pred začetkom predstave.

SLOVENSKA Na predstavo vabita KRŠČANSKA
PROSVETNA ZVEZA KULTURNA ZVEZA

Stoletnica zagrebske Opere

Zagrebska Opera, najstarejša operna hiša Jugoslavije, praznuje 100-letnico svojega obstoja. Za proslavo tega častnega jubileja so pripravili 12 opernih in troje baletnih predstav. Med drugim so na sporedu Wagnerjevi Mojstri pevci, Beethovenov Fidelio ter Verdijeva Aida in Traviata. K sodelovanju so bili povabljeni najboljši hrvaški operni pevci, seveda tudi tisti, ki sicer nastopajo v tujini.

Slovesnosti so se začele 11. aprila s premiero opere Porin, delom Vatroslava Lisinskega. Trajale bodo do 27. t. m. in jih bodo zaključili z Zajčevu opero Zrinjski.

Operni ansambel zagrebske Opere ima najdaljšo tradicijo v jugovzhodni Evropi nasploh. V zadnjih 100 letih je zagrebska Opera doživljala izredne uspehe. Nešteto prvovrstnih opernih solistov, ki so napravili svojo kariero na HNK (Hrvatsko narodno kazališče), je prišlo v inozem-

stvo, na najboljše opere Evrope in sveta, seveda tudi v Metropolitan Opero v New York. Pevci kakor Ruža Pospis-Baldani, Božena Ruk ali Vladimir Ruždjak, ki nastopajo na zdajšnjih jubilejnih predstavah, so znani po vsem svetu.

Stoletnica Opere HNK v Zagrebu je izreden kulturni dogodek ne le za SR Hrvatsko, marveč za celo Jugoslavijo.

KULTURNE DROBTINE

● Predsednik izvršnega sveta SR Slovenije je v navzočnosti člana IS Bojana Lubeja sprejel delegacijo madžarske narodnostne skupnosti, ki živi v občinah Lendava in Murska Sobota. Delegacija je predsednika slovenske vlade izbrpno informirala o življenju in delu madžarske narodnostne skupine v Sloveniji.

● Odprava sprejemnega izpita pri gimnazijah in srednjih šolah ni prinesla pričakovanega navala na srednje šole. V avstrijskem povprečju je število naraslo le za 10–12%, na Koroškem pa je celo za 1% padlo. To dokazuje, da pri obisku srednje šole ne odloča v tako veliki meri sprejemni izpit, ampak so vzroki finančne, regionalne in socialne narave. Znanò je, da pride le okrog 10% dijakov iz delavskih in kmečkih vrst. Potencial pri srednjih slojih je izrpan, kmetom in delavcem pa tudi odprava sprejemnega izpita ne prinese veliko kaj.

● Po najnovjših statistikah je bilo v Jugoslaviji za leto 1970 registriranih 3 milijone 365.000 radijskih in 796.000 televizijskih sprejemnikov. V primerjavi z letom 1965 se je število radijskih naročnikov povečalo za 21%, televizijskih pa za 300%. Jugoslovansko povprečje pri radijskih sprejemnikih znaša 164 na tisoč prebivalcev, pri televizijskih pa 87. Slovenija leži nad povprečjem in ima povprečno 289 radijskih in 134 TV naročnikov na tisoč prebivalcev, tako da ima v Sloveniji radio vsak tretji.

Jezikovni veleumi

Pod naslovom Volksschüler sind „Sprachgenies“ poroča koroška Landeszeitung od 16. aprila o poskusih s 140 ljudskošolskimi razredi v Avstriji. Poskusno so poučevali angleščino in francoščino (angleščino v 90 odstotkov razredov, francoščino v 10% razredov) ter ugotovili, da se učenci od tretjega razreda naprej, torej v starosti devetih let, menda igrave učijo tujih jezikov. V šolskem letu 1971-72 hočejo poskuse nadaljevati v 200 do 250 razredih.

Vest je zanimiva tudi za koroške Slovence, ki moramo vedno spet poslušati, kako težko se baje učenci učijo „tujega jezika“ slovenščine, ki menda učenca tako silno obremenjuje, poleg tega pa slovenščine nikjer ne morejo uporabljati. Slovenščina, ki jo obvlada na južnem Koroškem precej učencev (ne samo tisti, ki so prijavitelji k dvojezičnemu pouku), predstavlja torej tako obremenitev, da bi jo bilo najbolje prepovedati ali vsaj odpraviti v šolah; angleščine in francoščine, o katerih noben ljudskošolec nima pojma, pa se tako lahko učijo!

S temi poskusi hoče Avstrija očitno dokazati, kako zrela je za inte-

gracijo v združeno Evropo. Ni pa verjetno dovolj premislila, kje naj ljudje uporabljajo svoje znanje tujih jezikov. Kje bo n. pr. delavec ali nameščeneec lahko uporabljal francoščino, če ni slučajno v kakšnem podjetju zadolžen za dopisovanje s tujino? Bližja kakor Francija je Avstriji še vedno Jugoslavija, da o južni Koroški niti ne govorimo. Torej bi znanje tujih jezikov koristilo kvečjemu za čas dopusta v inozemstvu. Toda delavec ali nameščeneec ne potuje preveč, saj nima potrebnih sredstev; o kmetih pa je znano, da sploh neradi potujejo, pa tudi časa jim ne preostaja.

Tako se vsiljuje zaključek, da bo nova uvedba na Koroškem samo pospeševala germanizacijo — sicer ne hoteno, ampak vendar. Na Koroškem bomo imeli precej ljudi, ki bodo obvladali angleščino ali francoščino, ki pa je — razen malenkostnega odstotka — ne bodo mogli uporabljati. Čedalje manj pa bo ljudi, ki bi obvladali svoj slovenski materni jezik tudi v knjižni obliki. To pa je v primeru ogrožene manjšine podobno smrtni obsodbi.

TONE SVETINA

UKANA

PRVA KNJIGA

Ob vsem tem je dobival občutek, da se ga prijemlje morska bolezen. Stotnik Kniecke, ki je z gorskimi lovci delal v dežju in v lepem vremenu izpade in se ves besen vračal domov, ni bilo za noben pravi pogovor, le preklinjal je še in kvartal. Kvartanje mu je, čeprav je kvarlače preziral in večkrat dejal, da je to onanija mozga, prineslo nekaj pozabe. Potem pa se je Wolf naveličal tudi tega in je vse skupaj poslal k vragu.

Z okna stotnikovega stanovanja pa je s svojim velikim artilerijskim daljnogledom vsak dan opazoval posledice ofenzive, ki jih je prehitela. Enote, ki so se vračale s hribov, so vlekale za seboj mrtve in ranjene. Videl je njihove utrjene obraze, največkrat tudi nejevoljne in prestrašene. Jezilo ga je tudi to, da z oficirji garnizona ni našel stika, čeprav se je poskušal z nekaterimi zblížiti. Ko se je z njimi razgovarjal o vodenju operacij, o taktiki boja, je čutil, da zelo pazijo, kako bodo govorili z njim. Kritičnega razpravljanja, kot je bil vajen, so se skrbno ogibali, ker so njegove misli smatrali za izzivanje. Jezilo ga je, ko je pomislil: če si proglašam za provokatorja, lahko govorim, kar mislim; če si nihče ne bo zameril. Nazadnje je bil zavoljo tega nesrečen. Potolažil se je s tem, da jih je s komandantom vred proglašil za tepce.

67

Razorožilo pa ga je dejstvo, da je njihov proslavljeni agenturni aparat odpovedal kot ura, ki jo kupiš za švicarsko, pa se izkaže, da je navadna ropotulja, ki se ustavi takrat, ko jo najbolj potrebuješ. In še to, da te je pri nakupu ogoljufal navaden kramar.

Sedel je ob oknu in urejal obilico misli, ko je prišel ponj stotnik, da ga prosijo, če bi se oglasil v štabu.

„Navadno sranje, med nama rečeno, gospod major. Ne gre mi v glavo, da smo se pustili obkoliti in izzvati v te nore izpade, ki nam prinašajo samo žrtve. In še sami sebe slepimo, da nismo obkoljeni. Velike izgube imamo. Vojska je demoralizirana, čeprav se pusti disciplinirano dan za dnem goniti po hostah in se izpostavlja nevidnim strelcem in mitraljezjem, ki jo po vsakem napadu pobrišejo in te zopet počakajo v zasedi petsto metrov globlje v gozdu.“

„Mojega mnenja ste, dragi Erich. Ne govorite tega nikjer, ker se to dela po povelju višje komande, ki ji ni treba v gozd za nevidnimi strelci. Lahko vam snamejo glavo. Sedaj bodo občutljivi, ker bo veliko izgub za nepomembem uspeh te kabinetske strategije, ki jo plačujemo s svojimi glavami. Vsaka žrtev je samo davek za veliki uspeh v bodoči okciji, ki pa je ali pa ga ni. To pa naj ugotavlja zgodovina, ne mi. Če nam zmanjka municije, nas dotolčejo s krepelci. Vsi ti bunkerji in vse te žične ovire nam nič ne pomagajo.“

Stotnik ga je podražil: „Bova pa skupaj visela in molila črne jezike v pomladno sonce.“

„Brez skrbi, Erich. Ne bova. Tudi če bi se to zgodilo, je tudi v tem gnezdu za naju luknja, kamor bi se skrila, da bi ploha minila. Toliko se zanesem na vaše ženske, če ne na vaše, pa na moje.“

„Če se hočete zamesti na žensko, se morate najprej na svoje orodje,“ se je zarežal stotnik.

„O saj se še, čeprav pravijo Francozinje, da je možki pri petindvajsetih letih amortiziran. Dobro, da midva nisva Francoza in tu ni Francozinj,“ se je režal Wolf, malo boljše volje in si obuval škornje.

Polem se je Wolf obelkel in odšla sta proti štabu. Na dvorišču sta srečala kolone vojakov, ki so prinašali municijo in jo tvorili na konje. Komandant z monoklom jima je v skopih besedah razlagal položaj. Wolf ga je občudoval, ker je znal lagati tako imenitno in slikati položaj tako odvratno rožnato, kot radio Berlin v poročilih vrhovnega poveljstva vojske. Seveda, je ves čas napada prav tako kakor Wolf čepel za zidovi in vdano prežvekoval izbrano hrano, ki mu ni preveč obremenjevala prebavil in ga ohranjala pri dobrih živcih. Wolf ga ni niti poslušal, čeprav si je nadel krinko zanimanja. Ukvarjal se je z vprašanjem, če je komandant v resnici tako bedast, kot se zdi, ali se le pretvarja s tolikšno vnemo. Naj bo kar koli, proglašil ga je za tepca, ki je usmiljenja vreden. Sam je vsak dan pročitil vsa poročila napadalnih enot, bolj redka poročila nekaterih svojih ljudi in izjave ujetnikov. Včasih se je spogledal s stotnikom in zbal se je, da se ta ne bo zarežal. Ker je nekaj oficirjev utrujeno kinkalo, je komandant povzdignil glas:

„Gospodje oficirji, vaše enote so v teh dneh opravile junaško delo. Razbile so bande, v naslednjih dneh pa bo potrebno ostanke le še uničiti in jih pognati v hribe. Velike sile jim bodo udarile v hrbet. Do takrat nas bodo oskrbovali z municijo z letali.“ Potem je razdelil poveljnikom naloge za nove izpade.

Wolf je nestrpno čakal, da so se oficirji razšli in je v sobi ostalo samo nekaj najbolj odgovornih. Stopil je k velikim specialki vojnega področja, ki je segala do polovice stene in je bila polna oznak z zastavicami, porisana s krogi in črtami. Kot profesor zemljepisa pred učenci se je važno

Pevski zbor »Valentin Vodnik«

gostoval v Št. Janžu...

Minulo soboto je naše prosvetno društvo v Št. Janžu imelo v gosleah pevski zbor Prosvetnega društva »Valentin Vodnik« iz Doline pri Trstu. Štiridesetletniški moški zbor je pod vodstvom prof. Ignaca Ote dal celovečerni koncert v Tišlarjevi dvorani.

Koncert naših primorskih bratov je bil izredno lep pevski užitek, kajti zbor je izvajal skladbe najvidnejših slovenskih skladateljev. Na sporedu pa so bile tudi narodne pesmi s Primorske, ki smo jih pri nas po večini slišali prvič. Zato je škoda, da koncert primorskih pevcev ni bil tako obiskan, kot so priveditelji pričakovali. Kljub temu pa je prireditev bila pristrčno srečanje in je publika sporedu pozorno sledila; posebno navdušeno je sprejela narodno budne pesmi, ki jih je zbor izvajal.

V imenu gostiteljev je goste s Primorske pozdravil predsednik našega društva Florijan Lapuš, ki je v svojih besedah orisal slike med

prosvetnima društvoma v Št. Janžu in Dolini, ki so se pričeli razvijati najprej v športu, zdaj pa še na kulturnem področju. V imenu gostov se je za gostoljubnost zahvalil predsednik Prosvetnega društva »Valentin Vodnik« Vojko Kocjančič in gostitelj v znak zahvale izročil sliko zboru. Po koncertu se je pri Tišlarju razvila še prijetna družabnost med domačini in gosti. Primorski gostje so prenočili pri

naših družinah v Št. Janžu, s katerimi so lahko navezali še osebne prijateljske stike. Drugi dan je prišel v Št. Janž še avtobus izletnikov iz Doline, ki so potem skupno s pevci napravili izlet po Rožu, od tam na Gure in na razgledni stolp na Krofasti gori pri Hodišah. Po kosilu, ki je bilo v gostilni Svetelj v Plešerki, so se gostje podali na Radiše, kjer so jih sprejeli prosvetaši tamošnjega društva.

... in na Radišah

V nedeljo 18. aprila je naša skromna dvorana zopet oživila. Tokrat so jo napolnili ljubitelji naše lepe slovenske pesmi. Obiskal nas je moški pevski zbor Prosvetnega društva »Valentin Vodnik« iz Doline pri Trstu.

Najprej jih je v imenu Slovenskega prosvetnega društva Radiše pozdravil učitelj Tomi Ogris. Nato se je pričel odvijati pevski program. Pod vodstvom prof. Ignaca Ote je zadonela pesem iz grl štiridesetletanskega moškega zboru, da je bilo veselje poslušati. Navdušeni aplavz v dvorani je bil zahvala pevcem, ki so nam posredovali tako lep pevski užitek. Za konec pevskega nastopa naših gostov pa je bil še skupni nastop gostov in našega društvenega zboru. Oba zboru sta skupno zapela tri pesmi in sicer Triglav moj dom, Čej so tiste ste'zice in Pobratimijo.

Ob zaključku koncerta sta spregovorila predsednik prosvetnega društva »Valentin Vodnik« iz Doline Vojko Kocjančič in podpredsednik Slovenske prosvetne zveze v Trstu Miro Papelj. Ob tej priložnosti sta zboru po svojih predstavnikih izmenjala darila v spomin na to prvo srečanje, ki naj bi bilo začetek nadaljnjih stikov med slovenskimi pevci na Koroškem in v Italiji.

Po koncertu smo naše goste peljali v Tuče, kjer smo pri sladki kapljici in veseli pesmi prebili nekaj prijetnih ur. V upanju na skorajšnje svidenje smo se poslovili. Ob tem je gostom v slovo zapel radiški mešani zbor nekaj koroških narodnih pesmi. Srečanje bo ostalo vsem v najlepšem spominu. Primorske goste je med obiskom pri nas spremljal tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze Hanzej Weiss.

Pevski zbor v Stražišču

je proslavil 20-letnico obstoja

Moški pevski zbor DPD Svoboda v Stražišču pri Kranju slavi letos 20-letnico obstoja. Ta jubilej je zbor proslavil s slavnostnim koncertom, ki je bil minulo soboto v dvorani TVD Partizan v Stražišču. Zbor je koncertiral pod vodstvom Eda Ošabnika, ki zbor vodi že od njegove ustanovitve.

V tem času je zbor izvedel številne nastope tako doma kot tudi v tujini. Pred leti je na povabilo Slovenske prosvetne zveze gostoval prvič na Koroškem, in sicer v Logi vasi. Poznaneje je navezal prijateljske stike s pevskim zborom France Pasterk-Lenart, s katerim goji zdaj že več let redne odnose. Zato so na jubilejni koncert povabili tudi predstavnike Slovenske prosvetne zveze in pevskega zboru France Pasterk-Lenart; SPZ je zastopal tajnik Andrej Ko-

pot, pevski zbor pa Peter Kuhar in Vladimir Prušnik. Med številnimi predstavniki, ki so zboru ob tem jubileju izrekli čestitke, so tako bili tudi naši, ki so zboru pravtako zaželeli vse najboljše in v znak iskrenega prijateljstva in sodelovanja izročili spominsko darilo.

O kvaliteti zboru ni treba posebej razpravljati, pač pa naj povemo, da se je zbor za ta koncert še posebno dobro pripravil. Na sporedu so bile pesmi Gallusa, Foersterja, Gröbminga, Preglja, Simonitija, Bučarja, Arničja, Srebotnjaka in drugih, kar že samo po sebi potrjuje visoko raven zboru. Priznanje za to pa je bila tudi podelitev Gallusovih značk, ki jih je zbor ob tej priložnosti dobil od republiškega sveta ZKPOS.

JUBILEJNI OBČNI ZBOR

ZVEZE KOROŠKIH PARTIZANOV

ki bo v nedeljo 9. maja 1971 s pričetkom ob 9. uri v dvorani IV (1. nadstropje) delavske zbornice v Celovcu, in sicer v znamenju naslednjih zgodovinskih dogodkov:

- na dan osvoboditve 9. maja
- ob 25-letnici obstoja Zveze koroških partizanov
- ob 30-letnici vstaje slovenskega naroda
- v letu, ki so ga Združeni narodi proglasili za leto boja proti rasni in narodnostni diskriminaciji.

Glavni odbor

Lep uspeh ljubljanske Drame (Nadaljevanje s 3. str.)

in umetnost naroda soseda, saj so morali »čas« prirediteljev v zadnjem trenutku »rešiti« Slovenci, čeprav po drugi strani nihče ni smatral za potrebno, da bi koroške Slovence tudi po njihovem tisku obvestil o tem gostovanju.

Tozadevno smo ob takih gostovanjih že marsikaj doživeli in je zato potrebno enkrat povsem jasno ugotoviti naslednje: Ker tudi ob največjem optimizmu ne moremo verjeti, da bi dežela ali celovško gledališče gostovanja iz Slovenije prirejalo v skrb za kulturno osveščanje koroških Slovencev, je pač uradno kulturno izmenjavo med Koroško in Slovenijo mogoče razumeti samo tako, da so gostovanja iz Slovenije v prvi vrsti namenjena večinskemu narodu v deželi. Od tega je potem tudi odvisno, kakšno stopnjo kulturnosti in kakšno mero osnovnih pojmov gostoljubnosti pokaže napram gostom iz sosedne dežele (da je bilo to pri zadnjem gostovanju pod vsako kritiko, ni treba posebej naglašati).

Vse to seveda ne pomeni, da se

Slovenci na Koroškem ne zanimamo za kulturne stvaritve maličnega naroda; nasprotno, svoje zanimanje smo še vedno dovolj prepričljivo dokazali in ga vedno spet dokazujemo zlasti s tem, da tudi sami gojimo bogato kulturno izmenjavo s Slovenijo. Če pa naj bi bila gostovanja v okviru uradne kulturne izmenjave posebej namenjena koroškim Slovincem, potem bi bilo seveda pričakovati, da bi le-ti lahko sodelovali tudi pri načrtovanju takih prireditev. Doslej o tem ni govora, marveč so na merodajnih mestih očito mnenja, da zadosljuje nekaj ur pred prireditvijo pozvati »slovensko rajo«, da vsaj za silo prikrije sramotno nezanimanje večinskega naroda.

Železna Kapla

Preteklo nedeljo je naše prosvetno društvo »Zarja« oziroma njegova igralska skupina vabila na Držičevo veseloigro »Tripče de'Utolče«, katero so uprizorili v farni dvorani v Železni Kapli. Ljubitelji slovenske odrske umetnosti so prišli v obilnem številu in dvorano napolnili. Obiskovalce je v imenu društva »Zarja« pozdravil predsednik Peter Kuhar, nakar se je dvignil zastor in igra je stekla. Doživeli smo dve uri prijetne zabave, katero so nam nudili igralci, ki so svoje vloge odlično zaigrali. Tu gre v prvi vrsti priznanje našemu režiserju Juriju Pasterku, ki je igro režiral in opravil tudi vse ostale organizacijske posle. Naš Jurči pa je pripravil tudi sceno za ta komad in poskrbel garderobo. Skratka, na ramah našega režiserja je ležala vsa skrb, ki jo je s svojo požrtvovalnostjo uspešno opravil. Posebno nas je tudi razveselilo, da smo na odru videli precej novih, mladih igralcev. Prepričani smo, da bodo naši igralci gostovali tudi še pri drugih sosednjih društvih, kajti to bi za režiserja in za igralce bilo priznanje za trud, ki so ga vložili v pripravo te igre.

Zdravniško predavanje

Gorenjska podružnica Slovenskega zdravniškega društva priredi v soboto in nedeljo izlet po slovenskem oz. dvojezičnem ozemlju Koroške.

V okviru tega izleta bo jutri soboto s pričetkom ob 18. uri pri Antoniču na Reki pri Št. Jakobu v Rožu strokovni sestanek, na katerem bo dr. Miroslav Mosner predaval o mojnjak venskega krvnega obtoka v spodnjih okončinah. Predavanju bo ob 21. uri sledil kulturni spored (nastop koroškega pevskega zboru ter naših pesnikov in pisateljev), ki bo zaključen z družabnim srečanjem.

Na prireditve prisrčno vabljeni!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKA

zamaknil v karto in nedoločen smehljaj mu je zaigral na ustnicah.

„Gospodje, če dovolite nekaj vprašanje, s katerimi nisem maral obležati želodcev naših ljudi. Ali mislite, da so vaše oznake njihovih enot točne. Nisol To je jasno,“ je sam odgovoril na vprašanje. „Mi smo privezani kot živali k jaslim. Oni pa so prosti. Ali ste opazili, da dnevno menjajo položaje in da se celo brigade gibljejo v tem začaranem krogu, kjer smo mi kakor maček, ki pleše okoli vrele kafe? Uživate se v njihov položaj? Jaz sem to poskusil in jaz bi ravnal natanko tako kakor oni. Njihov cilj je jasen. Moram priznati, da je njihova taktika dobra. S tem pa še ni rečeno, da je naša slaba, čeprav imamo previsoke izgube v ljudeh in materialu.“

Rdečelični polkovnik z monoklom se je ob teh besedah našobil in gladka koža na licih se je napela. Wolf je postal in si zato, da bi dosegel večji vtis, prižgal cigareto in puhnil dim proti oknu.

„Mi ravnamo natanko tako, kot hočejo oni. Torej, oni so nas preslepili. Geslo — najboljša obramba je napad — ki je pravzaprav naše in tudi komunistično geslo, v tem primeru ne zdrži kritike, ker se vsako ponavljanje v določeni situaciji obrne in dela proti sebi.“

„To ni res, gospod major!“ je izbruhnil polkovnik, ves rdeč v obraz, „če ste končali, vam dokazem nasprotno, ne glede na to, da se ravnam po povelju višjih. Predvsem to, da so bili naši izpadi uspešni, zadali smo jim ogromne izgube. Če se ne bi tolkli z njimi po hribih, bi nas napadli v mestu.“

Wolf se je zresnil: „Oprostite, gospod polkovnik, ne jemljite mojega mnenja kot osebni napad. Govorimo le kot vojaki o stvarih, ki morda niti niso točne,“ se je potegnul Wolf nazaj kot jež, če zavoha lisico. Vendar je bil

že toliko besen, da je hotel izpeljati misel do konca, čeprav bi ga zatožili pri generalu.

„Če hočete dejstva: obkoljeni smo od šestih brigad, od katerih ni nobena razbita niti bistveno prizadeta. Razporejene so okoli nas vzdolž komunikacije, ki nas veže s svetom. Obkoljeni smo po vseh teh hribih, kjer je idealen teren za aktivno obrambo. Topništvo bije na slepo, mi z našimi izpadi pa se gremo slepe miši. Smo v vlogi slepca, ki išče, se zaletava, dobiva buške in lovi tiste, ki ga vidijo. Kaj klavna igra. Posredovale bodo naše najmočnejše sile. Požgali bomo nekaj vasi in napravili v poročilih obilo mrtvih sovražnikov. Toda naših mrtvih vojakov, razkropljenih po teh gozdovih, ne bo obudil nihče. Ti izpadi so prav tako nesmiselni, kakor njihovi napadi na utrjene postojanke brez zadostnega topništva in aviacije. Toda v našem primeru so prišli k pameti. Mesta ne bodo direktno napadli, dokler imamo dovolj municije. Zato nas izčrpavajo z napadi in čakajo, kdaj bomo godni, da nas zadavijo.“

Ko je Wolf končal, je polkovnik izbruhnil: „Predaleč greste, gospod major, ne glede na pooblastila, ki jih imate. Ponavljam, da delamo po povelju in opozarjam vas, da kritizirate višje od mene.“

„Oprostite,“ se je galantno nasmehnil Wolf, kot bi se pričkal z nataranjem zavoljo drobiža, za katerega ga je osleparil.

„Sam vprašali ste me za mnenje. Vi pa ukrepajte po poveljih in po lastni presoji. Z lastno glavo sklepate o vojaških stvarih pa ni prepovedano, vsaj meni ne. Za to imam pooblastila od generala.“

Nadaljnje prerekanje je zmotilo kroščanje avionov nad mestom. Eskadrilja bojnih letal je hakižila nekajkrat nad naseljem.

Oficirji so odšli na dvorišče in se zagledali v nebo. Kmalu so priletela transportna letala tako nizko, da so vi-

deli nemške križe na krilih. Na obeh straneh mesta so metala zaboje municije in opremo. Po dolini med strnjanimi hribi so se lovila bela padala.

„Spet bomo lahko po mili volji streljali, da bo vsaj videz velike vojne,“ je polkovnik ošvrknil majorja. Wolf je preslišal pripombe. Iz poslopja je prišel vojak in mu predal šifriran radiogram. Wolfu so zadržali prsti, ko ga je sprejel in vtaknil v žep. Vedel je, da je od generala. Najraje bi se ugriznil v jezik. Če se polkovnik pritoži pri generalu, bo spet imel težave. Potegnil ga bo kot ribo iz vode in ga kot maček lepo gledal, kako se bo dušil. Zavedel se je, da bi bil že davno lahko polkovnik ali celo general, če bi mogel držati jezik in obvladati svoj odpor do omejenih in častihlepnih ljudi, da bi jih pustil v miru prežvekovati uspehe tuje pameti. Ti ljudje imajo preveč razlogov zato, da se bojijo nagote. Le kdo je vesel, če mu potegneš rumene spodnjice z zadnjice in jih razobesi na ulico. Menda nihče! Hvaležen pa celo ne. Ta misel mu je bila tako všeč, da jo je povedal Erichu takoj, ko sta bila sama. Ta se je po svojih stari navadi zarežal:

„Med nami pa je tako! Ti meni sleci spodnjice in jih razobesi, jaz pa bom tebi kožo! Seveda, če sem močnejši! To, kar ste povedali, mislimo mnogi. Je pa tako, zavoljo tega nas bo stari cepc gonil prav tako vsak dan v hosto, čeprav je mojih že četrtnina poginila.“

General je sporočil Wolfu, da bo v nekaj dneh začel ofenzivo in da naj napravi napad v zaledje na štabe. Zato je predlagal stotniku, da morata nekaj ukreniti. Če drugemu ne, vsaj lažni napad, da bi ga kakor koli opravila. Medtem ko sta razgledajala, se je stotnik spomnil, da so zjutraj privlekli nekaj ujetnikov in da so ti dali sveže palčke o 31. diviziji. Odkar jih je pošteno ozmerjal po tistem v Spodnji Idriji, ko niso dobili dekleta in mitraljeza

Einige Bemerkungen zum Minderheitsschulwesen in Kärnten

(1. Fortsetzung)

Die uraquistische oder, wie sie noch bezeichnet wurde, slowenisch-deutsche Volksschule, wurde mit Beschluß des Landesschulrates für Kärnten vom 14. 7. 1872, Zl. 1842, mit dem die Volksschulen in Kärnten kategorisiert wurden, geschaffen. Mit Ministerialverordnung vom 18. 5. 1874, Zl. 6549 (erstmalig bereits mit Zl. 7648 vom 20. 8. 1870, doch ließen sich die Landesschulbehörden in der Durchführung Zeit), wurden allgemeine Normal-Lehrpläne für alle Kategorien von Volksschulen herausgegeben „und die Ausarbeitung besonderer, die eigentlichen Verhältnisse der einzelnen Länder berücksichtigender Normal-Lehrpläne angeordnet“ (Palla, Schulordnung für das Herzogtum Kärnten, S. 363). Es sind dann mit Verordnung des Landesschulrates in Kärnten vom 2. 8. 1875, Zl. 1249, die auf der Grundlage der ministeriellen Lehrpläne von der kärntnerischen Landes-Lehrerkonferenz ausgearbeiteten Normal-Lehrpläne für die kärntnerische Volksschule kundgemacht und im Schuljahre 1875/76 eingeführt worden“ (Palla, S. 364).

Für die uraquistischen Volksschulen sahen die genannten Lehrpläne den Gebrauch der slowenischen Sprache als Unterrichtssprache überhaupt nicht vor, sondern bestimmten sinngemäß nur, daß im 1. Schuljahr bei den Sprach- und Anschauungsübungen die Gegenstände in der slowenischen Sprache benannt werden und das Kind dabei gleich auch in die deutsche Sprache eingeführt werde. Erst ein langjähriger Kampf der Slowenen gegen die Lehrpläne aus 1875 führte dazu, daß der Kärntner Landesschulrat vom Unterrichtsministerium (Zl. 13.113 vom 8. 7. 1890) angewiesen wurde, die Lehrpläne einer Revision (inzwischen war auch das RVG 1883 novelliert worden) zu unterziehen. Das Ergebnis waren die „Normal-Lehrpläne für die Volksschulen in Kärnten und der Spezial-Lehrplan für den Unterricht in der slowenischen Sprache an den uraquistischen Volksschulen Kärntens, revidiert und festgesetzt durch Beschluß des k. k. Landesschulrates für Kärnten vom 26. September 1890, Zl. 1623“ (gemäß Publikation „Gesetze und Verordnungen, betreffend die Allgemeinen Volks- und Bürgerschulen in Kärnten, Klagenfurt“, S. 171 ff. bzw. S. 201 ff.). Sie wurden mit dem Durchführungserlaß vom 2. 2. 1891 zur Zl. 1623 aus 1890 bekanntgemacht. Der 16. Punkt dieses Erlasses ist schon früher genannt worden und wurde mit Rücksicht auf die gemachten Erfahrungen mit Erlaß Zl. 3171 vom 9. 11. 1891 in seinem 4. Absatz abgeändert (und im 3. Absatz ergänzt). Besser wäre es allerdings gewesen, den ganzen 16. Punkt des Erlasses vom 2. 2. 1891 neu zu fassen.

Aus dem bisher Gesagten ergibt sich, daß VEITERS Feststellung (S. 694), daß erst mit dem Erlaß vom 9. 11. 1891 (in seiner Fußnote 8 zu Zl. 1623/90 mußte es richtigerweise heißen: 9. November 1890; diesen Fehler hat er auch in seinem Buch „Die slowenische Volksgruppe“, 1936, S. 61) der eigentliche Schul-

kampf in Kärnten begann, kann nicht zugestimmt werden; der Schulkampf begann bereits 1875 mit der Einführung der „Normal-Lehrpläne“, die die slowenische Sprache noch weniger berücksichtigten als der spätere Spezial-Lehrplan aus 1890 mit seinen beiden Durchführungserlässen aus 1891. Beide Durchführungserlässe schufen eine Schule, bei der es sich, um mit VEITER zu reden, „tatsächlich um keine wirklich zweisprachige Schule gehandelt hat“.

Ergänzungsbedürftig ist (S. 697) auch die Begründung für das Eingehen der beiden (privaten) rein slowenischen Volksschulen (d. h. Volksschulen mit slowenischer Unterrichtssprache und Deutsch als Pflichtgegenstand) in St. Ruprecht und St. Jakob i. R. In VEITERS Werk „Die slowenische Volksgruppe“ (S. 69) wird auch der slowenische Standpunkt gebracht. Die damals zuständigen Kärntner Stellen ha-

ben sich jedenfalls eine heute unglaubliche Mißachtung der geltenden Bestimmungen bezüglich der Errichtung und Führung von Privatschulen, die der slowenische Schulverein anstrebte, und der Beeinflussung der freien Entscheidung der Eltern (Diskrepanz zwischen Anmeldezahl und tatsächlichem Schulbesuch) geleistet; man scheint damals in der Verwaltung hinsichtlich der Verpflichtung zur Erledigung von Parteieingaben, die von slowenischer Seite kamen, und dem Instanzenzug nicht gerade einwandfreie Ansichten vertreten zu haben (Erledigungsfrist, Rechtsmittelbelehrung, Säumnisbeschwerde), andererseits ist es auch nicht ganz verständlich, warum sich das „Slovensko šolsko društvo“ wegen dieser Rechtsverweigerung nicht, allerdings erst nach voller Ausschöpfung des Instanzenweges, an den Verfassungsgerichtshof, sondern an den Völkerbund wandte.

gen von Schulgemeinden mit uraquistischen Schulen beim Landesschulrat vorgesprochen und das Ersuchen gestellt haben, der dortigen Schule nicht dopsprachige Lehrer zuzuweisen, damit sie nicht, durch ihre Sprachkenntnisse verleitet, mit den Kindern allzuviel Slowenisch sprechen und darüber die Pflege der für das praktische Leben so notwendigen deutschen Sprache allzusehr vernachlässigen. Auch diesen Wünschen wurde bisher nicht entsprochen.

An den 76 uraquistischen Volksschulen mit 207 Klassen wirken gegenwärtig 206 Lehrkräfte. Hievon sind 125 für die slowenische Unterrichtssprache befähigt und 34 weisen die Kenntnis des Slowenischen zeugnismäßig nach, so daß dem Bedürfnis nach entsprechend qualifizierten Lehrkräften in sprachlicher Hinsicht vollkommen Genüge geleistet wird.

Diese uraquistischen Volksschulen verteilen sich auf die einzelnen Schulbezirke, wie folgt: Hermagor 6, Klagenfurt-Land 18, Villach 24, Völkermarkt 28.

Die Beaufsichtigung der genannten Schulen obliegt nicht 4, sondern nur 2 Bezirksschulinspektoren. Zufolge Erlasses des Bundesministeriums für Unterricht vom 18. 1. 1927, Z. 33.245/1-4 aus 1926, (LSR. Zl. 1107 von 1927) wurde nämlich dem Bezirksschulinspektor in Hermagor mit Wirksamkeit vom 1. März 1927 die Beaufsichtigung der im Schulbezirke Villach liegenden uraquistischen Volksschulen und dem Bezirksschulinspektor in Völkermarkt die Beaufsichtigung der im Schulbezirke Klagenfurt-Land gelegenen uraquistischen Volksschulen übertragen. Diese beiden Inspektoren nehmen in den Angelegenheiten, die ihre Schulen betreffen, an den Sitzungen des anderen Bezirksschulrates mit beratender Stimme teil, so daß in allen Belangen der Schulverwaltung völlige Einheitlichkeit erzielt wird. Bisher haben sich diesbezüglich keinerlei Schwierigkeiten ergeben. Auch die sprachliche und nationale Eigenart der Bevölkerung wurde bei Besetzung der Stellen in vollem Maße berücksichtigt. Der Schulinspektor des Bezirkes Völkermarkt und der uraquistischen Schulen des Bezirkes Klagenfurt-Land, Franz Gornik, ist selbst ein gebürtiger Slowene; geboren in Fehersdorf bei Bleiburg, hat er seine ganze Zeit als Lehrer nur im gemischtsprachigen Gebiete Kärntens zugebracht, während der Schulinspektor des Bezirkes Hermagor und der uraquistischen Schulen des Bezirkes Villach, Josef Poštnig, ebenfalls aus dem slowenischen Landesteile stammt; geboren in Feistritz bei Maria Elend, hat er den Großteil seiner Dienstzeit an lauter uraquistischen Schulen Unterkärntens zugebracht. Beide genannten Inspektoren sind für die slowenische Unterrichtssprache befähigt und beherrschen sowohl die slowenische Schrift als auch die Umgangssprache vollkommen. Die Schulbehörde hat somit der Notwendigkeit der gesonderten Beaufsichtigung der Schulen für die Slowenen Kärntens bereits Rechnung getragen.

(Wird fortgesetzt)

„Das Hindernis nicht in Wien, sondern in Kärnten“

Den Antrag der beiden slowenischen Landtagsabgeordneten Dr. PETEK und STARC vom 24. 6. 1931, betreffend die einheitliche Beaufsichtigung der slowenisch-deutschen Schulen durch einen eigenen slowenischen Schulinspektor, der abgelehnt wurde, wird von VEITER dahingehend kommentiert, daß auch bei späteren Versuchen „das Hindernis nicht in Wien, sondern in Kärnten lag.“ Aus dem Nachlaß Dr. PETEKs ist die Stellungnahme des damaligen LSI Dr. GRABER zum Antrag vom 24. 6. 1931 vorhanden. Da sie sehr ausführlich und interessant ist, wird sie vollinhaltlich gebracht:

„ZU Ldtg. Nr. 157/15: Stellungnahme des Landesschulinspektors dr. Georg Graber zum Antrag der Abgeordneten Dr. Petek und Johann Starc, betreffend die Beaufsichtigung der slowenisch-deutschen Schulen.“

Die Übersicht über das Kärntner Schulwesen vom Jahre 1930/31, auf die sich die Herren Abgeordneten Dr. Petek und Starc beziehen, weist allerdings 80 slowenisch-deutsche Schulen mit 189 Klassen und 8661 Schülern auf. Doch muß hiezu bemerkt werden, daß in diese Zahl auch alle Kinder mit eingerechnet sind, die das Slowenische nicht beherrschen, aber infolge des Fehlens von deutschen Schulen in jenen Gebieten zum Besuche des slowenisch-deutschen Unterrichtes gezwungen sind. Beständen im gemischtsprachigen Gebiete neben den uraquistischen auch deutsche Schulen, so würde die Zahl der Kinder, die in slowenische Klassen eingereiht werden müssen, nur einen Bruchteil der jetzt ausgewiesenen Zahl erreichen.

Nach § 6 des RVG entscheidet über die Unterrichtssprache und über die Unterweisung in einer zweiten Landessprache nach Anhörung derjenigen, welche die Schule erhalten, innerhalb der durch die Gesetze gezogenen Grenzen die Landesschulbehörde. Wie sich an zahlreichen Beispielen erweisen läßt, ist es seit dem Bestande der uraquistischen Volksschule niemals vorgekommen, daß Schulleiter

eigenmächtig den Charakter der Schule ändern konnten. Wenn in den letzten zwei Jahrzehnten an einzelnen Schulen die sprachlichen Einrichtungen geändert wurden, so geschah dies immer nur über ausdrücklichen Wunsch und nach genauester Befragung der Schulerhalter. Von keiner Seite sind jedoch Klagen über Eigenmächtigkeiten von Schulleitern vorgebracht worden. Dieser Feststellung muß noch hinzugefügt werden, daß der Landesschulrat in völliger Objektivität einigemale auch für die Beibehaltung der bestehenden sprachlichen Zustände, d. h. gegen die Zurückdrängung des slowenischen Unterrichtes entschieden hat. In den letzten Jahren haben zum Beispiel mehrere Ortsschulleiter, in deren Schulen uraquistischer Unterricht erteilt wird, Ansuchen um Einführung der ausschließlich deutschen Fibel gestellt. Von dem Bestreben geleitet, den bisherigen sprachlichen Zustand solange als möglich festzuhalten, hat der Landesschulrat derartige Ansuchen der Schulerhalter abschlägig beschieden.

In Verfolgung dieses Grundsatzes ist die Schulverwaltung bestrebt, an sämtlichen uraquistischen Volksschulen des Landes Lehrkräfte zu bestellen, die für den Unterricht in der slowenischen Sprache befähigt sind und darüber hinaus noch solche, die die Kenntnis der slowenischen Sprache zeugnismäßig nachzuweisen vermögen. Es verdient bemerkt zu werden, daß in den letzten Jahren Abordnun-

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKA

in tudi nobene vesti o njiju, ker so pobili ranjence, so sedaj privlekli vsakega na pol mrtvega v dolino. Ko je Wolf izvedel o dekletu in mitraljevcu, jih je pogнал v pobočje, da so znova vse preiskali, če niso zgrešili kakšnega mrtveca. Na njegovo veliko jezo pa so se vrnili prazni. S stotnikom sta odšla v klet, kjer so imeli zaprte ujetnike.

Klet je bila v postlopu ob reki, precej globoko v zemlji. Ko sta prišla do železnih, zarjavelih vrat, do stražarja, je Wolf vprašal, kdo je na delu v kletih. Izvedel je, da so najboljši: pasji dreser Werther, ki je postal podoficir, in njegova skupina.

„To so pravi izvedenci. Zasljujajo po tekočem Iraku, gospod major. Ali slišite?“

Skozi debela vrata so prihajali glasovi, ki niso bili prav nič človeški. Podobni so bili mešanici živalskega rjovenja in cviljenju vetra. Wolf se je nakremžil, vzela iz žepa dozo in ponudil cigareto tudi stotniku:

„Prižgiva, da preženeva smrad, ki ga že čutim iz te preklete beznice. Veste, Erich, to je delo, ki mi ne leži. Dela me majhnega, ker me obremenjujejo z vltisi, ki so smrt za moj vojaški ponos. Nekaj tega, s čimer se ukvarjaš, ti ostane.“

„Strinjaj se z vami, gospod major. Res je, da kdor izpraznjuje greznico, ne bo dišal po vijolicah,“ se je zarežal stotnik in nadaljeval:

„Tudi meni se upira. K sreči pa imam ljudi, specialiste, ki so v tem poslu srečni in počaščeni, kadar jim dovolim, da sprostiti svoje neandertalske instinkte. Imam jih nekaj, ki bi bili lahko profesorji v šolah brutalnosti. Pa kaj hočete. Vojni se niso nikdar gladili. — Gorje premaganim — pa se ponavljajo, odkar se tepemo. In tudi nam gorje, če pridemo v roke Titovim partizanom.“

„Razumsko vzelo, dobro uporabljeno jenetik daje večjo korist, kot vod vojakov. Zato jih je treba ožeti kot limone.“

Ožemanje pa je težaško delo. Po vojaških predpisih je to prepuščeno samoiniciativi kot mnogo drugih zelo važnih stvari. Vidite, kako je to modro. Tako država in vsi višji zvalje krivdo na ramena fistlih, ki se s temi stvarmi ukvarjajo,“ je zaključil Wolf.

Vstopila sta. Po oškrljenih betonskih stopnicah sta se počasi spuščala v kletne prostore. Težak duh po plesnobi, pomešan s kiselkastim vonjem krvi, jima je udaril nasproti. Bil je podoben vonju slabo očiščene klavnice. Po dolgem hodniku sta šla molče proti prostoru, od koder je izza zaprtih vrat prihajalo rjovenje. Stotnik je sunkovito odprl vrata in ponudil prednost majorju, ki je vstopil oholo vzravnan. Ko ju je podoficir zagledal, se je zdrnil in kriknil: „Mirmo!“ Pasji dreser in pisar sta planila kvišku, kot bi bila na vzmeh. Vsi trije so obstali kot okameneli pliči z zakrnelimi krili. Tudi ujetniki, ki so ždeli v kotu kakor trop od volkov ugnanih ovac, so se skušali postaviti mirno. Vendar so bili njihovi gibi, z ozirom na to, da so bili zvezani, mrtvo utrujeni. Eden od ujetnikov pa je celo obsedel, kot da se nič ni zgodilo. Oficirja sta obstala pri vratih. Pasji dreser, ki je bil po činu najvišji, pa je zavrtel glavo, in ko je videl, da so vsi negibni, se je vzravnal, izbočil, dvignil svojo podolgovato konjsko glavo, napravil tri odsekanje korake do majorja in mu poročal.

„Dobro, delajte naprej!“ je odsekal Wolf, stotnik pa se je obregnil: „Kako javljate, gospod podoficir? Zakaj mož v kotu sedi in ne vstane?“

„Oprostite, gospod major, dovolite, da uredim z njim,“ se je obrnil k Wolfu pasji dreser. Wolf pa je pomolčal in ga pustil stati z rokami, prilepljenimi k telesu in nagnjenega nekoliko naprej. S svojimi hladnimi očmi se je sprehajal po njegovem obrazu in užival, ko se je ohlapna, rumenkasta koža pordečila od sramu in so se ličnice napele, kar je dala dolgi glavi z visoko pristrženimi lasmi trpeč

izraz dirkalnega konja po izgubljeni tekmi.

„Ta stoji kot tisto one v prvi poročni noči in prav je, da stoji v tej veličastni drži arijskega vzgona,“ je pomislil Wolf z občutkom gnusa in pomilovanja za to vrsto ljudi. V bistvu jih je preziral.

„Te vrste ljudje so stebri nove Nemčije, slepo orodje velikih ciljev. Brez teh kretenov ne shaja nobena vojska sveta, še manj pa policija. Tako so potrebni kot lopata za kidanje dreka.“

Ob njegovi nogi je stal njegov pes prav tako nepremično kot gospodar, z odprtim gobcem in očmi, uprtimi v Wolfa. V prostoru je zavladala mučna tišina. Le fistli, ki so ga imeli obešenega za roke na kavlju na steni in so ga pravkar obdelovali, in je bil bolj podoben pozabljenemu površniku kot človeku, je zastokal. Hotel je opozoriti nase in na svoje klavno mesto. Ko je major Wolf zadostil svojemu nagonu po pomembnosti, je zaničljivo odsekal:

„Delajte naprej.“

Oficirja sta obstala pri vratih s cigarama v rokah, kot bi stopila v bar in gledala, kam bi sedla, ko se bo končal program.

„Bova videla, kako delajo ob navzočnosti višjih. To me je vedno zanimalo,“ je dejal Wolf stotniku in z očmi sledil pasjemu dreserju, ki se je zasukal na peti in kakor veter odšel iskati v kot vzroke svoje sramote. Wolf si je mislil:

„Ta človek je bolešno občutljiv za čast, to se pravi, da je pravi Nemec. Sedaj bo pokazal vse, kar zna, da bi čimprej rešil svoj ugled in tradicijo nemškega reda in seveda tudi kult pokorščine.“

Dolgoglavac se je razkoračil pred jenetikom.

„Prosim, če tolmačite,“ se je obrnil h Koročcu, pisarju. Začel se je dreti na ujetnika: „Zakaj nisi vstal in izkazal čast nemškemu oficirju?! Odgovori!“ je vpil, kot bi sekal

Umetnost sprostitve

Sodobni človek se mora naučiti premagovati napetosti vsakdanjega življenja, sicer le-te nje- ga premagajo. Biti mora kakor drevo v vetru in se upogniti pred vsakim sunkom ali pritiskom in se zopet vzravnan po končanem viharju.

Svojega duha si naj sprosti ob misli na mir, počitek in molk. Zamisli naj si miren ribnik sredi šepetajočih brez in svojo notranjost naj skuša uskladiti z umirjenim napevom narave.

Stremi naj za notranjo razigranostjo, da si tako obrani sproščenost v vrtincu svoje zaposlenosti. Doseže jo tako, da posnema dečka, ki se sonči na obali, ali ribiča na morju.

Pomaga naj si z gibanjem, potovanjem, športom in telovadbo, z delom na vrtu ali v drevesnici, ker prinaša telesna utrujenost sprostitve in dobro spanje.

Ker človek ve, da so zapletene življenjske razmere glavni vzrok napetosti, naj si smotno uredi svoje delo, naj ga opravlja v pravilnem zaporedju in naj se loti samo enega dela hkrati.

Izogiba naj se razburjanju in izkorišča blagodejno moč glasbe za pomirjenje živcev. Odkril bo, da je smehljaj znamenje sproščenosti, zato ne bo kazal vedno resnega obraza, ampak se bo od časa do časa tudi smehljajal.

Vzel si bo čas za meditacije in sledil Emersonovemu nasvetu: „Prestavi se v sredino toka moči in modrosti, ki je gibalo vsega, kar na njem plava, in brez truda te bo nosil k resnici, pravici in zadovoljstvu.“

Zavarujmo volno pred molji

Kolikokrat se tudi skrbni gospodinja zgodi, da jo pregled zimskega perila in obleke tam proti koncu poletja ali na jesen spravi v slabo voljo, če ne v obup. Tako je pazila, da bi molj ne prišel do volnenih kosov, in vendar je ob prvem hladnem dnevu, ko je iz omare potegnila volneno majico, opazila v njej luknjo.

Da bi se nam kaj takega ne ponovilo, moramo volneno perilo in obleko čez poletje primerno shraniti pred molji, ki v poletnih mesecih tako nevarno stikajo za njimi. Moljeva samica izleže v volnene tkanine, preproge ali v kožuho do 200 jajčec. V dveh tednih se iz teh izležejo male gosenice, katerim volneno predivo služi kot hrana. Posebno rade imajo masne madeže na volnenih tkaninah. Od tod one nesrečne luknje.

Moljem pa kafa, naftalin, pelin, tobak, petrolej, terpenin, sivka (lavanda) in tiskarske barve niso povzeli in se jih izogibajo. Zato so to glavna sredstva proti moljem. To pa še ni dovolj.

Sedaj, ko zimske obleke ne bomo več potrebovali, jo zanesemo na zrak, prezračimo, izprašimo, skrtičimo in očistimo in, če je potrebno, dežev. Nato jo spravimo. Toda kako!

Načinov je več. Najenostavnejši je ta, da volnene predmete zavijemo v časopisni papir in zložimo na police ali v omare. Če nimamo pri roki kakega drugega sredstva, ki odganja molje, nam pomaga časopisni papir, bolje pa je, da med obleko obesimo vrečice z naftalinom, šopke ali vrečice sivke (lavande) ali kakega drugega sredstva. Med temi so priporočljiva fista, ki imajo prijeten duh, da se volnena obleka ne navzame močnih duhov n. pr. tobačnih preparatov ali preparatov na bazi petroleja ali terpenina.

Nadalje moremo obleko ali perilo zaščititi še tako, da jo ovijemo v najlonske ali celofanske vrečice oziroma vreče, ki varujejo obleko in perilo pred molji in pred prahom, ki se ga v poletnih mesecih kljub vzorni čistoči vendarle precej nabere.

Pomagamo si lahko tudi s kartonastimi ali lesenimi zaboji in kovčki. Pri tem je važno, da kovček ali zaboj otremo z notranje strani s krpo, namočeno v terpeninu, ki molje odganja.

Da bi se kljub vsej pozornosti ne zgodila nesreča, žrtvujmo od časa do časa kako uro in si oglejmo, kako je s shranjeno volneno obleko.

Rdeče redkvice

Najcenejši in skozi vse leto uporabni okras narezkov, drobnih kruhkov in raznih solat so rdeče redkvice.

Imate košček vrta? Potem lahko „pridelate“ redkvice sami. Da ne boste nikoli brez njih, jih sejte vsake tri tedne. Zanje ne potrebujete posebne gredice. Zadovoljivo bodo, če jih boste pomešali med solatno seme, jih navrgli, preden posadite čebulo ali fižol, pa tudi med vrstami pora bodo kmalu pognale.

Sejte jih zelo redko, tako bo pridelek debelejši in tudi povrtinini, kjer bo redkvice gostiteljica, ne bo delala škode.

Aprila posejano seme bo dalo maja že polno košaro sadu.

REDKVICA — BEL, RDEČ IN ZELEN OKRAS

Redkvice operite, pazite pa na zelene listke, da jih ne polomite! Odrežite redkvicam spodnji del s koreninico, tako da jih lahko postavite. Rdeča redkvice z drobnim zelenim „srčkom“, ki ga lahko tudi pojemo, se bo obnesla povsod.

Če imate malo potrpljenja in spretnosti, boste z neostrim nožem previdno odmaknili od belega mesa rdečo kožico, potem ko ste jo zarezali od enega konca proti drugemu. Nastale

rožice imajo lahko koničaste ali okrogle listke, nekaj redkvic pa pustite lahko tudi celih. Redkvice bodo še okusnejše, če jih, preden jih zložite na oval, rahlo posolite. Tako oblikovane rožice namestite lahko med vsakovrstno meso, med enolične solate, na polnjena jajca, pa tudi vsakdanji pražen krompir, riž ali suh kuhan fižol bo vse bolj imeniten v rdeči družbi.

Z dolgimi belimi redkvicami lahko imitirate tulipanove cvetove. Primerni bodo za slavno večerjo, med temnim prekajenim mesom, raznimi mesnimi izdelki, kaprami in olivami bosta njihova barva in oblika vidno izstopali.

Navodila za sesalnik

Električni sesalnik za prah vse bolj zamenjuje stari iztepač, metlo in ščetko, pa čeprav so stanovanja še tako majhna. V mestih si gospodinja skoraj ne more privoščiti, da bi preprogo izprašila na proslem ali celo čez balkon. Preostane ji le to, da hrani denar in kadar se odloči za kak večji nakup,

po navadi ne pozabi na nakup pripomočkov za snago v stanovanju.

V servisih za popravilo električnih aparatov se pritožujejo, da so največkrat gospodinjje same krive, če se jim pokvari sesalnik za prah. Zgodilo se je že, da je gospodinja prinesla v delavnico sesalnik in potožila, da ji več ne „vleče“. Izkazalo se je, da je bila vrečka do roba polna. Pri drugi so spel našli v njej žeblje, pri tretji pa je pregorela, ker je zašel vanjo ogorek...

Gospodinjje bi si prihranile marsikatero nevšečnost pri sesalniku, če bi ob nakupu skrbno prebrale priložena navodila. Nekaj navodil bi se morale celo naučiti na pamei, posebno pa tista o vzdrževanju aparata.

Predvsem mora gospodinja paziti na tele drobnarije:

1. Vselej naj se prepriča, če ni vrečka za prah prepolna. Vsakokrat ali vsaj po vsaki drugi uporabi naj vrečko polegne iz sesalnika in naj jo temeljito očisti. Prali je ne sme, ker bi se tkanina, iz katere je narejena, zredčila in prepuščala prah v motor.
2. Na preprogah in na tleh ne sme biti žeblje, šivank ali črepinj, ker utegnejo poškodovati vrečko ali celo motor. Če so tla grdo smetna, jih je najbolje prej pomesti, posesati pa le prah.
3. Ščetko je treba vsakokrat očistiti z redkim glavnikom in jo od časa do časa oprati v mlačni vodi. Umazana ščetka ob čiščenju pušča za seboj madeže od nagradene nesnage.

Po vsaki uporabi je treba zbrsati s krpo tudi ohišje sesalnika, nato pa ga do naslednjega čiščenja spraviti v škaflo.

Poskusite!

ŠVICARSKA JUHA

6 dkg slanice izrežite na kocke in prepražite s sesekljano čebulo. Posebej skuhajte manjšo glavo ohrovtja, ga pretlačite ali drobno sesekljate. Čebuli dodajte moko in ohrovt z vodo, v kateri se je le-to kuhala. Olupite 2 krompirja, ju zrežite na kocke in jih dodajte ohrovту. Vse skuhajte posolite in popoprajte po okusu, dodajte vodo, kolikor je potrebno, in pred serviranjem posujte z drobno sesekljanim peteršiljem.

ZABELJENA CVETAČA

Potrebujemo: 1 kg cvetače, 20 dkg paradižnika, 3 jajca, nekoliko drobnjaka, drobtinice, 20 dkg šunko, 15 dkg margarine, zeleni peteršilj, poper, sol in slano vodo.

Cvetačo operemo in jo damo kuhat v vročo slano vodo. Ko je skuhana, jo razdrobimo in jo denemo v nepregarno posodo. Na cvetačo naložimo koščke margarine, narezano šunko in narezan svež paradižnik.

Jed nato oblijemo z drobtinicami, praženimi margarini, in s stepenimi jajci ter potresemo z nasekljanim drobnjakom. Na koncu jo posujemo še z nasekljanim zelenim peteršiljem.

Cvetačo lahko obložimo z mladim krompirjem in nato spečemo. Serviramo jo z zeleno solato.

MEDENA LIMONADA

Liter vode, 5 žlic limoninega soka, 5 žlic medu. Vse sestavine dobro premešamo. Serviramo lahko toplo ali mrzlo limonado.

DROBNI NASVETI

■ Kruh bo dalj časa svež, če ga hranimo v vrečici iz polivinila ali kake druge umetne mase. Toda — nikar ne devajte vročega kruha v polivinil! Postal bo lepljiv in težko prebavljiv.

■ Česen lažje stremo, če ga potresemo s soljo.

■ Cvetača, ki je že bolj stara in ni več bela, se bo ubelila, ako prilijemo vodo, v kateri jo kuhamo, malo mleka in dodamo malo sladkorja.

■ Ko kuhamo zelje, mu dodamo malo črnega kruha, tako bo v kuhinji manj duha.

Trda koža na podplatih

Odpravimo jo tako, da noge vsak večer temeljito okopamo v topli vodi, potem pa jih namažemo z 10 % salicilnim vazelinom. Mazilo moramo na debelo namazati po trdi koži, ga pokriti s čisto, preprano krpico in noge poviti. Mazilo naj ostane na koži do drugega večera, ko noge spet okopamo in ves postopek ponovimo.

Pri kopanju moramo trdo kožo temeljito ostrgati. Vse to ponavljamo toliko časa, da se odluči vsa trda koža. Ko nam to uspe, moramo noge po vsakem kopanju ali umivanju namastiti z nočno kremo.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKA

pločevino. Človek v kotu se je za spoznanje dvignil in se uprl na roke, toliko, da je njegov obraz v senci oblila svetloba. Bil je starejši možakar z razoranim čelom, razmršeni lasje so kazali, da so ga že imeli v rokah in tudi podpludbe na kljubovalnih ličnicah so izdajale, da si ga je nekdo sposodil za boksarsko vrečo. Pasjega dreserja je gledal zaničljivo, z negibnimi očmi. Ko se je ta zadržal in je tolmač prevedel, je jetnik povedal, da je ranjen v nogo.

„Kaj me to briga, vstanil!“ je rjovel Werther, ki je izgubil potrpljenje.

Mož ni odgovoril, obsedel je, pravzaprav na pol ležal in čakal, kot bi poziral kiparju. Dreser je stopil k njemu in ga z vso silo brcnil v piščal z okovanimi gorskimi čevlji. Možakar je tiho zastokal, in kaplje potu so mu zalile lica in oči. Werther pa je stopil k njemu, ga zgrabil za ovratnik, da bi ga dvignil kvišku. Ker je bil možak pretežak in brezvoljen, pasji dreser pa bolj šibak kot močan, se mu to ni posrečilo. Zato je pobesnel. Ne da bi gledal kam, ga je suval z nogo v trebuh in rebra. Ko pa še to ni bilo dovolj, ga je s pestjo nekajkrat usekal po nosu, da se mu je vtila kri. Ker se žrtev ni branila niti vpila, ga je to še bolj jezilo. Pred majorjem je izpadel kot mazač v svojem poslu. Stotnik in major sta hladnokrvno gledala njegovo brezuspešno prizadevnost. Ko se je podoficir upehal, je kričnil psu: „Rex!“ in pokazal psu z roko na ujetnika. Pes je zarenčal in se pogljal vanj ter se mu divje zagrizel v roko, s katero se je skušal braniti. Pes bi človeka gotovo do smrti obgrizel, če ne bi njegovo besno renčanje presekala majorjev surovi krik: „Prenehajte s to komedijo!“

Glas je bil tako oster, da je vse obnemelo in obstalo. Major je vedel, zakaj se mu ta posel upira do skrajnosti. Tu te močni in ponosni ljudje, ki se zapro v oklep svoje firme in so pripravljene raje umreti kot popustiti, lahko tisočkrat ponižajo. To ponižanje pa v človeku obleži in raz-

jeda. Ponižanje, za katero ni drugega zdravila, kakor da iščeš zadoščanja pri drugih, ki klonejo.

„Obvezite moža in pustite ga v miru!“ je dal povelje prav tako ostro. Ob tem se je spomnil na fanta, ki je ozmerjal Ano in zbil Wertherja v kanal.

„Če bi imel divizijo takih ljudi! To so ljudje posebne vrste, ki jih ni veliko na nobeni strani in jih s silo ne zlomiš.“

Potem je major zahteval rezultate zaslišanj. Preletel je sveženj papirjev. Podoficir je poročal, da je od sedmih ujetnikov bilo pet mobilizirancev. Štirje so odgovarjali na vsa vprašanja, trije pa zakrknjeno molčali. Od njih so izvedeli, da je divizijski štab v okolici Črnega vrha in da je nekje zadaj verjetno tudi štab korpusa. Dva ujetnika pa sta bila iz enote, ki čuva prelaz na planoto. Wolf se je vznemiril, poiskal poročilo in započel oči v oznako brigade in bataljona in usta so se mu razlezla v nasmeh, kot bi nekaj našel, kar je davno izgubil:

„Erich, saj to je blazno! Kdor išče, ta najde! Končno je le prišla od sto slabih ena sama dobra možnost. Pokličite mi ta dva ujetnika na poseben razgovor.“

„Repnik in Blaj!“

Od gruč sta se odtrgala dva moža in se z oklevajočim korakom napolila k majorju, kateremu je obraz naenkrat sijal tako prijazno, kot bi bil predsednik dobrodelnega društva. Odšli so v posebno sobo v kleti in tam jih je major nagovoril:

„Vidva sta se javila, da bi šla k domobrancem. Imenitno! Zelo pametno sta se odločila. Verjetno je to najbolj pametna odločitev v vajinem življenju.“

Naslednje njegovo vprašanje je bilo, če je v enoti na sedlu partizanka Ana. Ko sta oba pritrdila, da se je pravkar vrnila v četo, se je major še bolj odobrovoljil. Ukazal ju je razvezati in naročil, da mu privedejo drugega za drugim na razgovor na poveljstvo.

Preden sta odšla, je poklical podoficirja Wertherja in mu naročil, naj vse druge ujetnike pusti na miru in naj temeljito vzame v roke tistega, ki je govoril o divizijskem štabu. Iz njega naj izčedi vse, potem pa naj mu ga čez eno uro pripelje. Komaj pa so se vrata zaprla in je bilo slišati korake s stopnic, se je pasji dreser z žilavko v raki napotil k ujetniku, ki so ga medtem z veliko nejevoljo obvezali. S ploho kletvic se ga je lotil in ga mahal kot vrečo še potem, ko telo ni dajalo nobenih znakov življenja.

Na poveljstvo je major najprej poklical Blaja. Ta se mu je zdel že na videz primernejši in dostopnejši od Repnika. Ko je vstopil, mu je najprej ponudil sedež, potem pa ga je postregel s cigaretami in konjakom. Medtem ko je praznil kozarček, si ga je temeljito ogledal. Bil je človek po njegovem okusu in mislil je, da bo lahko izpeljal nalogo, ki mu jo je namenil. Prisedel mu je okoli trideset let, postave je bil srednje, kar priročen, še vedno primerno rejen, kar je potrjevalo, da ni bil dolgo v hoši in verjetno res mobiliziran. V obraz je bil živahno rdeč, z rahlo skodranimi lasmi in plahimi očmi.

„Človek, veter,“ si je dejal Wolf. „Verjetno, da je šele okusil pravo življenjsko strast in da bi zato, da bi si ohranil življenje, izdal tudi mater in se zvezal s samim hudcičem.“

Nato se je obrnil k tolmaču, kozavemu Korošču, ki je imel v stotnikovi enoti precej posla in pomembno vlogo.

„Tako, posredovali boste med nama razgovor o zelo zaupni stvari. Opozorjam vas na dolžnost službene molčečnosti. Če se zve ena sama podrobnost, boste izgubili glavo. Ali ste me razumeli?“

„Da, gospod major, razumljivo,“ je nekam kislavo odgovoril kozavec, ki ni bil vajen tako ostrih opozoril. Potem so se lotili dela.

(Nadaljevanje sledi)

ANDREJ ŠUSTER - DRABOSNJAK

Igra o izgubljenem sinu

Nemara se zdi nekoliko presenetljivo, da je Drama SNG v Mariboru za svojo zadnjo premiero letošnje sezone segla po besedilu, ki diši po starem vinu in lectariji ali če bi iskali likovno vzporednico: ki je v sorodu s kleno motivo panjskih končnic ali celo s potezami dobre naivne slikarije, čeravno objavlja svetopisemsko priliko o izgubljenem sinu. Avtor igre je znameniti koroški bukovnik Andrej Šuster Drabosnjak. O znanem motivu izgubljenega sina najbrž ne kaže izgubljati besed, pomembnejše se zdi opomniti, da mu je Drabosnjak z izjemno sočno govorico, ljudsko figuralko in žlahtnostjo ter nemara zlasti z "boccacievsko" razposajenostjo, dvoumji in namigavanji, vgradil tako sproščene, neposredne in učinkovito zarobljene razsežnosti, da je gledalcu in poslušalcu naših dni domala tesno pri duši, ko se ove, kako skromna je pravzaprav mera sproščeni, ki se je od Linharta ali tudi našega koroškega bukovnika v času poldruga stotletja pretočila do naših dni, v našo zavest in ne nazadnje v našo umetnost. Je že res, da se Drabosnjak ni mogel ogniti dediščini tistega religioznega moralizma in celo utilitarizma, ki je vgrajen v temelje svetopisemske prilike in je zavoljo njene Igra o izgubljenem sinu "eksemplarni ljudem za pobožanje".

Ko bi ostalo samo pri tem, bi bil nemara Drabosnjak pogosteje na repertoarjih naših gledališč, še posebej v tistih časih, ko je imenovana moralka bila takorekoč oficialna. A če je avtor še za časa življenja imel težave s svojimi spisi ali če je moral prirejevalec naše igre med vojnama besedilo otrebiti vseh "nečednosti" — tedaj najbrž ni tendenciozno, če ugotovimo, da so bile Drabosnjakove simpatije vsaj v enaki meri na strani "razuzdane" moralke izgubljenega sina kot na tisti, ki mu je kazala pot k pobožanju in krepostim. Vendar to navsezadnje v tem hipu ni najbolj bistveno, čeprav seveda sodi k vprašanju, ki si ga želim, skupaj z novim prirejevalcem besedila prof. Brunom Hartmanom spet obuditi: "zakaj in čemu se današnja evropska gledališča vračajo v minulost, k svojim srednjeveškim, ljudskim, komedijanskim izvorom...?"

Vprašanje je kajpada kompleksno in še malo si ne domišljam, da je nanj mogoče na kratko ali vsaj približno odgovoriti. Vemo, da so mnoga evropska gledališča, med njimi zlasti poljska, češka in slovaška, začela radoživ brskati po besedilih, ki "diše po starem vinu". Ne, zgolj kriza sodobne dramaturgije ni mogla biti poglavitni motiv, ki jih je k temu navajal. Dejaj bi, da so razlogi bolj temeljne narave; in sicer dvojni: prvič, očitno je izročilo meščanske dramatike, ki je krepkih sto let polnila našo radovednost s sterilnimi družinskimi psihologizmi ali konfencioniranim, izumetničenim smehom, postala ne le nezadostna, marveč je začela zbujati odpor, ki je v zadnji stopnji pripeljal do tako imenovane antidrame in antiteatra. A tudi tu je začel vrelec usihati in malone naravno je želja, iskati in najti v starih, pozabljenih, kolikor mogoče elementarnih besedilih nov navdih in tudi novo vrednost. Elementarnost in avtentičnost, pojma, ki ju očitno ne kaže razumeti zgolj z vsebinskega zreljšča, marveč tudi izraznega, oblikovnega ali če hočete, obrednega, ritualnega — nista postala zgolj modna krilatica, četudi ju inflacija seveda sili k temu. Mislim, da tudi ni šlo za kakšno poenostavljeno iskanje identitete, marveč preprosto za polnost, jasnost, za obnovo izgubljene prisotnosti. In drugič: vračanje v minulost, k stari ali pozabljenim besedilom, je gledališču podarilo šanso, da spet najde stik s prvinskim komedijantstvom, z žlahtnim glumaštvom, s čisto igro. Čeravno sem imel priložnost videti le dvoje predstav te vrste, moram priznati, da sta v obeh opisana motiva — iskanje identitete in čista igra — svoji šansi polno uveljavila. In mariborska predstava Drabosnjaka.

Odgovor na to vprašanje ni popolnoma preprost. Ne zastran tega, ker bi tudi zahtevnejši igralci v uprizoritvi ne dobili dovolj kreativnih deležev, ki bi potešili njegovo radovednost, marveč zato, ker ti deleži vsak zase učinkuje dovolj sugestivno, teže pa jih je uskladiti, si iz njih izluščiti homogeno celoto.

Najprej bi veljalo omeniti delež prirejevalca Bruna Hartmana. Ta delež je bil nemalo zahteven, na pogled skoraj neresljiv. Hartman je iz rokopisa moral tako rekoč "prepesniti" celotno igro, jo iz narečja prestaviti bliže knjižni slovenščini, kajti sicer bi bila ne le popolnoma nezlomljiv oreh za igralce, marveč tudi za po-

lušalce. In če vemo, da je Hartman moral še marsikaj spremeniti ali tudi kaj dodati — bodisi zavoljo težko berljivega ali mestoma kar nečitljivega rokopisa — mu je priznati, da je nalogo opravil s tenkim jezikovnim čutom in dramaturško spretnostjo. K tej drugi je prišteti zlasti vpeljavo Drabosnjakovega lika, ki je ves čas dogajanja na odru in z govornimi didaskalijami opominja gledalce, da sodelujejo — ne pri morebitni "identifikaciji", marveč pri igri.

Drugi oblikovalni deleži — režija, scenografija, kostumografija, muzika, koreografija in seveda igra — se v prirejevalčevu zasnovi kajpada ustvarjalno vključujejo. Slavko Jan, ki je po daljšem času spet nastopil kot režiser, je ustvaril skrbno pripravljeno, pregledno in slikovito predstavo. Navzlic tem nedvoumnim kvaliteta pa sili v ospredje vprašanje slo-

govne naravnosti uprizoritve, zlasti igre. Ta je bila namreč pretežno realistično zasnovana, medtem ko so se druge oblikovalne prvine realizmu ogibale. To velja za scenografijo Melite Vovkove, ki je bodisi zavese, poslikano z motivi igre v stilu panjske končnice, bodisi osrednje prizorišče s slikovito ornamentiranim prerezom koroške kmečke hiše — ustrezno, celo rahlo ironično stilizirala. V to smer je šla tudi kostumografija Mije Jarčeve, medtem ko je bila glasba Uroša Kreka folklorizirana — žal, le posneta in ne živo izvajana, kar je bistveno razlašalo avtentično ozračje; folklorizirani so tudi plesi in igrice Ika Otrina. Takšno raznoglasje med posameznimi kreativnimi prvini bi morda bilo lažje uskladiti navzlic raznoličnim stilizmom, ko bi celotna predstava bila grajena z nekakšno (recimo: dobrodušno ironično) distanco. Ker tega ni bilo, je uprizoritev navzlic skrbnosti in natančnosti zapuščala vtis nehomogenosti.

Igra o izgubljenem sinu igralsko ni pretirano zahtevna, če se zmagovito naravna v komedijantsko radoživost, zaplete pa se, ko skuša domala realistično izrisavati "značaje", ne pa igrati stilizirane prikazni, tipe. Kot sem že dejal, je bila igra večidel realistično naravna. To zasnovi je Boris Brunčko kot Parolius sicer skušal preseči, a za komedijanta, ki vpeljuje dogajanje in predstavlja nastopajoče, je bil kar premalo neposredno igriv. Jožu Zupan je kot Drabosnjak svoje intervencije govoril preveč plaho. Volodja Peer je bil v vlogi Sina izrazito dvodelen, prvi, veseljaški del je oblikoval s primerno napadalno razposajenostjo, drugi spokorniški, pa je bil popolnoma nerazumljivo sentimentaliziran. Marjan Bačko je Očeta igral skorajda slovesno patriarhalno, Boris Kočevar pa Brata z ustreznim klenostjo, ki pa je mestoma preveč zadušila po pomeščanjenosti. Arnold Tovornik in Pavla Brunčkova sta bila prebrisana Birt in Birtinja, medtem ko je Sonja Blaževa njuno Hči glasovno in v nakazovanih kretanjah stereotipno preforsirala, dasiravno je v temeljih figuro primerno komedij-sko naravnala. Roman Lavrač je bil zabaven Tajfel, Breda Pugljeva pa preveč baletno-gracilni Angel. V manjših vlogah so nastopili Ivo Leskovec, Rado Pavalec in Jože Samec.

Posebej bi kazalo omeniti še jezikovno podobo uprizoritve. Lektorica Majda Križajeva ni imela lahke naloge — Drabosnjak je edini moral govoriti koroško, drugi igralci so ji zvečine silili v nekakšno gorenjščino — opravila pa jo je prizadevno in skrbno...

Vasja Predan, Delo, 17. 6. 1970

Poslednji meteži ob Dravi

IVAN URANIČ - DRAGO

Radijska poročila so govorila o naglem napredovanju zavezniških armad na vseh frontah. Tudi jugoslovanska armada je so-vražnika vse bolj potiskala proti severozahodu. Vsakomur je bilo jasno, da svoboda ni več daleč. Vendar nam sovražnikova dejavnost tega ni dala čutiti. Pritisk okupatorjevih enot je naraščal iz dneva v dan. Na vsako našo akcijo je odgovarjal z izpadi in hajkami, kajti ves čas vojne na Koroškem ni imel toliko vojaštva, kot ravno proti koncu, ko so iz fronte prihajale razne enote, se reorganizirale in spet pripravljale za obrambo rušečega se rajha.

Naša obveščevalna služba je v tem času imela dosti dela. Vsak dan je poročala o prihajanju, razmestitvi, številčnem stanju in gibanju novih enot v Dravski dolini. Ena takih enot je bila tudi Vlasova divizija, ki se je razmestila v Podjurski dolini. Ta nekdanja ruska enota je kmalu po napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo pristopila na stran Nemcev. Ko so videli, da so njihovemu gospodarju ure šle, so v skupinah in posamič bežali iz enote, hodili po kmetijah in iskali zveze z nami.

V tretji bataljon koroškega odreda, kjer se je zadrževal tudi naš štab, so vsak dan prihajale večje skupine teh vojakov. Nič kaj jih nismo bili veseli, ker so prihajali brez orožja in opreme. Tako so nam bili predvsem v breme, ker jih je bilo treba še stražiti in hraniti. Prihajalo je tudi mnogo drugih novincev, predvsem domačinov. Pridružila se nam je celo skupina policistov, po narodnosti Avstrijci, ki so prišli s komandirji vred in v polni opremi.

Takrat smo se zadrževali pri kmetu Peršmanu, zahodno od Pece. Enota je zelo narasla, hrane pa pri višinskih kmetih za tako veliko število ni bilo dosti. Hodili smo v prehranjevalne akcije v Podjursko dolino, kjer je bilo dosti nemčurjev in priseljenih Nemcev.

Dolga kolona borcev, dobro založena s hrano, se je 25. aprila 1945 ob lepem, sončnem vremenu spuščala proti Peršmanovi kmetiji. Tovariši so bili utrujeni od dolge poti in neprespanih noči, zato so takoj pogleli po skednju in trdno zaspali. Mesarji in kuharji so se takoj odpravili na delo in popoldne okrog četrte ure je po dvorišču lepo dišalo po dobri hrani.

Medtem sem se sprehajal po stezi, ki vodi proti kmetu Peternelu, in razmišljal, kje in kako bi jo zagodli številnim Nemcem. Bataljon in zaščitni deli štaba odreda so bili prav pred kotli in čakali na hrano, ko se je blizu oglasila strojnica. Prvemu rafalu se je pridružil drugi, tretji, nato je vse prešlo v neskončno drdranje. Ti rafali so bili namenjeni vrsti, ki je dobivala hrano.

Našo zasedo so Nemci iznenadili in jo zajeli. Nemci bi se potem neopazno približali kmetiji, če v tem trenutku ne bi bila obnje zadela patrulja VDV. To je Nemce primoralo, da so že od daleč vžgali proti nam. Prvi rafali so zadeli v hišo. Zrna so skozi

okna udarjala v sobo, kjer je bilo poveljstvo bataljona ter del odrednega štaba.

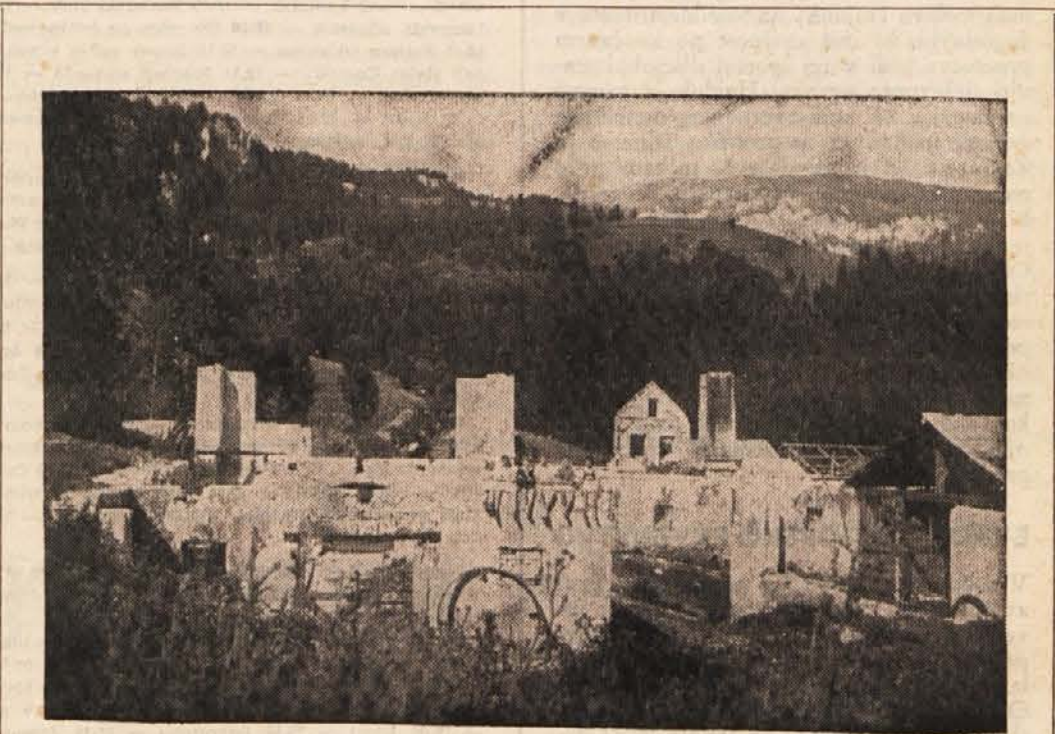
Nastala je trenutna zmeda. Večja skupina borcev je stekla prek travnika in se za hlevom spustila proti potoku. Prestregel sem jih ter jih obrnil nazaj v gozd nad kmetijo. Nekateri mitraljezci so se takoj znašli in Nemcem odgovorili z ognjem. Razporedili smo se nad kmetijo in ugotovili, da se je več kot polovica moštva umaknila. Ogenj iz nemških "šarcev" je postajal vse močnejši. Šipe na oknih so bile kmalu razbite. V hiši je ostal ves naš arhiv, pisalni stroji in nekaj orožja ter opreme. Med drdranjem mitraljezov in eksplozijami bomb so člani poveljstva s kurirji udirali v hišo pri zadnjih vratih in reševali arhiv in opremo.

S skupino borcev je jurišal na Nemce, ki so dospeli že do hleva in hiše, tudi namestnik komandanta bataljona. Tolkli smo se okoli poslopj in uspelo nam je potisniti napadalce nazaj. Zdaj je sledil nemški napad in pregnali so nas v gozd nad hlevom. Spet smo napad ponovili. Tako so bila poslopja zdaj v naših zdaj spet v nemških rokah. Naposled smo se pred premočjo umaknili v gozd, se tam utrdili, večja skupina pa se je začela vzpenjati na visoke skale, ki se dvigajo kakih stopetdeset metrov nad kmetijo. Čakali smo, da bi bilo ugodno za naš ponoven napad, in ugibali, kaj storiti za rešitev kmetije. Naenkrat smo spodaj zagledali dim, ki se je valil skozi okna in vrata, pokazal se je tudi plamen. Ogenj se je naglo širil, kajti poslopja so bila lesena. Z dvorišča so se začeli dolgi rafali. Tesno nam je postalo pri sraih in navdajale so nas hude slutnje. Ogenj je osvetlil vso okolico, da se je videlo kot podnevi, mi pa nismo mogli storiti ničesar več.

Pozno ponoči smo krenili proti kmetu Mozganu, kjer smo našli tudi druge, ki so se umaknili takoj po napadu. Povedali smo jim, da so Nemci požgali Peršmanovo domačijo in ugibali, kaj se je zgodilo z domačimi. Vsi smo bili globoko prizadeti.

Zgodaj zjutraj smo k Peršmanu poslali močnejšo patruljo, da bi ugotovila, kaj se jim je zgodilo. Na pogorišču se jim je nudil strašen prizor. Na dvorišču je z najmlajšo hčerko ležala ubita gospodinja, nekaj stran pa gospodarjeva sestra. Poleg nje sta ležala Peršmanov starejši sin in enajstletna sestra. V hiši je ob napadu gospodar Luka držal v naročju dva sinčka. Zadel ga je krogla in zgrudil se je mrtev. Priskočila je hčerka, ki še ni bila zadeta, pobrala oba otroka in z njima zbežala v klet. Tam sta se že skrivala desetletni brat in stara mati. Tedaj sta v klet vdrta dva policista in jih spodila ven. Po hiši so že zažigali. Stara mati pa je kljub podivjanosti požigalcev zahtevala, naj pogase ogenj. Policist ji je zavpil, naj molči, in ji v hrbet spustil rafal. Krogle so zadele tudi malega Lipija, ki se je oklepal stare matere.

(Se nadaljuje)

Od Peršmanove domačije so ostale le razvaline

Športni vestnik

VELIKA NAGRADA ŠPANIJE

Pretekli teden je vrsto športnih prireditev zdaleka presegla druga avtomobilska dirka za svetovno prvenstvo formule 1, ki je bila prirejena v Barceloni na znani progi Montjuich. 22 drznih dirkačev je nastopilo v boju za mesta, toda le 12 se jih je ob koncu dirke uvrstilo. To je bila ista slika, kakor pred dvema letoma (lansko leto je bila dirka za Veliko nagrado Španije v Madridu, kjer se je ponesrečil pokojni svetovni prvak Avstrijec Jochen Rindt). Dirka v Barceloni ni bila napeta, saj je kakor pri treningu pričakovano kot prvi privozil na cilj Skot Jackie Stewart, ki je postavil pri treningu nov hitrostni rekord. Edino drugouvršeni lanskega leta Belgijec Jackie Ickx se je uveljavil iz ostalega dirkalnega polja, ko je po fantastičnem hitrostnem rekordu zaostal za Stewartom le za tri sekunde. Med dvanajstimi avtomobili, ki so izpadli, pa se je znašel tudi zmagovalček prve dirke za svetovno prvenstvo formule 1 v Južni Afriki Tržačan Mario Andretti, ki je izpadel zaradi poškodbe na motorju. Prvo mesto je torej zasedel Jackie Stewart, ki je na vrhu lestvice tudi po dveh tekmah in je dosegel 15 točk, pred Belgijcem Ickxom (Ferrari) in Amonom iz Nove Zelandije (Matra Simca). Za Stewarta je bila zmaga v Barceloni trinajsta v njegovi karieri, tretja v Španiji in prva za firmo Tyrrell-Ford.

KOLESARSKA DIRKA PARIZ—ROUBAIX

Tradicionalna kolesarska dirka Pariz—Roubaix, ki vodi preko 266 km, se je v nedeljo končala s senzacijo, ko je kot prvi privozil skozi cilj doslej manj znani Belgijec Roger Rosiers. Zmaga na dirki „v pekel“ je tembolj presenetljiva, saj so bili na startu vsi asi kolesarskega športa. Kolesarska dirka Pariz—Roubaix velja za eno najtežjih kolesarskih prog med profesionalci in je celo veliki idol med kolesarji Eddi Merckx iz Belgije zasedel le peto mesto. Da pa je Merckx upravičeno veljal pred dirko za favorita, pričča njegovo mesto in izvrsten čas, ki ga je dosegel kljub petim okvaram na gumah. Drugo mesto je zasedel Belgijec van Springel pred Italijanom Bassojem in Holandcem Janssenom (znanim iz kolesarske dirke po Avstriji).

POKAL DONAVE V SPLITU

V noči od sobote na nedeljo se je v Splitu končalo tekmovanje v dviganju uteži za pokal Donave, kjer je sodelovala tudi avstrijska reprezentanca. Po začetnih presenečenjih se je tekmovanje za Avstrijce končalo bolj slabo, čeprav so imeli v svojih vrstah izvrstnega Pittnerja, ki šteje med evropsko elito. Avstrijsko dvigalno moštvo je zasedlo izmed sedmih moštev skromno peto mesto. Prvo mesto tega tekmovanja je zasedla reprezentanca Madžarske s 47 točkami pred ekipo Bolgarije (41), Češko-slovaško (31) in Nemčijo. Romunija in Jugoslavija, ki sta nastopili z drugo garnituro, sta zasedli za Avstrijo zadnji dve mesti. Pri Avstrijcih sta se med posamezniki še uveljavila Isovič in Legel, ki sta osvojila po eno bronasto kolajno.

HAJDUK IZ SPLITA NA PRVEM MESTU

Središče športne pozornosti v Jugoslaviji je letos nedvomno obmorsko mesto Split, ki je minulo nedeljo proslavljalo zmagovalca prve zvezne košarkarske lige Jugoplastiko in ima tudi v nogometu po zadnjih tekmah moštvo Hajduka na vodilnem mestu v Jugoslaviji, ki ima možnost po končanem prvenstvu tudi v tej športni disciplini staviti državnega prvaka. Hajduk je namreč premagal v 23. kolu zvezne nogometne lige svojega najhujšega nasprotnika Dinamo iz Zagreba s 3:1 in zaseda z 32 točkami prvo mesto pred moštvom Partizana iz Beograda, ki je zbral pravtako 32 točk. Razveseljiva je tudi konstantna forma slovenskega kluba Olimpije iz Ljubljane, ki je na domačih tleh premagala Crvenko s 5:0. Olimpija zaseda v lestvici prve zvezne nogometne lige peto mesto. Drugo slovensko moštvo Branik iz Maribora je doseglo svojo drugo točko na tujih tleh, ko je igralo s Čelikom 0:0. Kljub pridobitvi treh točk v zadnjih dveh tekmah zavzemajo Mariborčani predzadnje mesto.

EVROPSKO GORSKO PRVENSTVO

V soboto 24. aprila bo na Dobraču prva avtomobilska dirka za evropsko gorsko prvenstvo. Prireditelj OASC prireja evropsko prvenstvo že dve leti na Dobraču, kjer je lanskoletni zmagovalček te dirke Korošec Ortner postal evropski prvak. Avtomobilska dirka na Dobraču bo štela tudi za avstrijsko prvenstvo, v okviru tega tekmovanja pa bo na programu tudi dirka za motorna kolesa. Prireditev se bo jutri pričela ob 13. uri.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila: 5.00 — 6.30 — 8.00 — 10.00 — 13.00 17.00 — 19.00 — 20.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje: (razen ob sobotah, nedeljah in praznikih): 5.05 Ljudske viže — 5.30 Kmetijska oddaja — 5.33 Ljudske viže — 5.40 Jutranja opažanja — 5.43 Pisane jutranje melodije — 6.00 Jutranja gimnastika — 6.35 Glasba in dobri nasveti — 6.45 Deželni razgled — 7.00 Glasbeni mozaik — 7.45 Lokalna poročila — 8.05 Godba na pihala — 8.15 Oddaja za ženo — 9.00 Za prijatelje stare glasbe — 10.05 Operetni koncert — 11.25 Oddaja za podeželje — 11.45 Za avtomobiliste — 13.05 Deželni razgledi — 13.30 Glasba po kosilu — 13.45 Slovenska oddaja — 15.30 Še vedno priljubljeno — 16.15 Ženska oddaja — 18.10 Odmev časa — 18.40 Šport — 18.45 Note in beleške — 18.55 Lahko noč otrokom — 19.03 Pregled sporeda — 19.05 Zabeležite si — 19.35 Melodija in ritem — 20.05 Deželna poročila — 22.10 Šport iz vsega sveta.

Sobota, 24. 4.: 5.05 Godba na pihala — 7.55 Naš hišni vrt — 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Naša lepa domovina — 13.50 Za zbiralce znamk — 15.30 Voščila — 18.00 Majhna solistična parada — 18.40 Umetnostna in kulturna kritika — 19.40 Melodije in ritem — 20.10 Spored v orehovi lupini — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

Nedelja, 25. 4.: 6.10 Igra na orgle — 6.35 Zabavna ljudska glasba — 7.35 Za staro in mlado — 8.05 Zvenec jutranji pozdrav — 8.15 Kaj je novega — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Ogledalo Mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 Za otroke — 16.30 Dunajska glasba — 17.05 Plesna glasba — 18.00 Majhen večerni koncert — 18.30 Razgovor o umetnosti — 18.45 Zborovska petje — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Deželni razgledi — 20.10 Avstrijska rally — 21.15 Zveneca Avstrija.

Ponedeljek, 26. 4.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Šolska oddaja — 10.00 Enojejanke iz svetovne književnosti — 11.00 Vesele ljudske viže — 14.30 Knjižni kotiček — 14.45 Koroško pesništvo — 15.00 Komorna glasba — 16.15 Otroci potrebujejo pametne starše — 16.30 Otroška oddaja — 18.00 Oddaja kmetijske zbornice — 19.15 In ljudje so tako prijetni — 20.10 Avstrijske radijske igre po letu 1945 — 21.05 Kanada v pesmi.

Torek, 27. 4.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Svetovna književnost iz Skandinavije — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Kulturna zgodovina živil — 10.20 Pravice in dolžnosti državljana — 11.00 Ljudske viže — 14.30 Za mladino — 15.00 Ljudske pesmi — 16.15 Otroci potrebujejo pametne starše — 16.30 Za otroke — 18.00 Oddaja sindikalne zveze — 19.15 In kaj pravite vi? — 21.30 Neznani šanson.

Sreda, 28. 4.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Bele puščave — 9.30 Vesele note — 10.00 Gledališče in koncert — 11.00 Ljudske viže — 14.30 Ljudska glasba iz Koroške, Slovenije in Furlanije-Juljske krajine — 15.00 Ura pesmi — 16.15 Otroci potrebujejo pametne starše — 16.30 Operetni koncert — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Oddaja industrije — 19.15 Jezik domovine — 20.10 „Draga moja domovina — meine teure Heimat“, Slovence in Hrvatov v Avstriji — 21.00 Za prijatelja planin — 21.15 Filmski obzornik.

Četrtek, 29. 4.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.00 iz minulih časov — 9.30 Vesele note — 10.00 Veseloligre v svetovni književnosti — 10.30 Nova glasba za otroke — 11.00 Ljudske viže — 14.45 Zabeleženo na koroških cestah — 16.15 Otroci potrebujejo pametne starše — 16.30 Za otroke — 17.10 Operetni koncert — 17.50 Kako deluje naše pravosodje — 18.00 Oddaja obrtnega gospodarstva — 19.15 Na obisku pri koroških zborih — 20.10 Zgornjeavstrijsko glasbeno srečanje — 21.15 Iz domačega glasbenega ustvarjanja.

Petek, 30. 4.: 5.05 Godba na pihala — 5.33 Ljudske viže — 9.00 Upor proti establišmentu — 9.30 Klavirsko delo Roberta Schumana — 10.00 Avstrijska zgodovina v pripovedki — 10.30 Mi in država — 11.00 Ljudske viže — 14.30 Vaš konjiček — 14.45 Koroški avtorji: Ingeborg Pacher — 15.00 Zborovska glasba — 16.15 Žena v kmetijstvu — 16.45 Otroški zbori — 17.10 Glasba za konec tedna — 18.00 Oddaja delavske zbornice — 19.15 Veselo in zabavno — 20.10 Zveneca

alpska dežela — 21.10 Koroška vas 1971 — 22.20 Okretnica jugovzhod.

Slovenske oddaje

Sobota, 24. 4.: 9.00 Za jugoslovanske delavce v Avstriji — Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

Nedelja, 25. 4.: 7.00 Duhovni nagovor — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo.

Ponedeljek, 26. 4.: 13.45 Informacije — Med Peco in Obirjem, zgodbe Valentina Polanška.

Torek, 27. 4.: 13.45 Informacije — Športni mozaik — Za krmilom.

Sreda, 28. 4.: 13.45 Informacije — Iz koroške literarne delavnice — Mali recital.

Četrtek, 29. 4.: 13.45 Informacije — Priljubljene melodije — Našim mladim poslušalcem.

Petek, 30. 4.: 13.45 Informacije — Obiskali smo.

TEČAJ ZA KMETE

Dom v Tinjah vabi na tečaj za kmete v nedeljo 2. maja 1971 ob 8.30 uri.

Kmetijstvo se nahaja že nekaj desetletij v silovitem procesu preoblikovanja in prilagajanja na spreminjajoči se razvoj industrijske družbe. Racionalizacija — koncentracija — specializacija — produktivnost — višji življenjski standard; to so gesla današnje industrijske dobe, ki v vedno večji meri vpliva tudi na kmetijstvo z vsemi gospodarskimi, socialno-družbeno-političnimi posledicami.

Spored predavanj: Kaj nam lahko koristi kmetijska zbornica (zbornični svetnik Mirko Kumer);

Naloge modernega zastopstva kmečkih interesov (kmet. svetovalec inž. Nace Nachbar);

Položaj kmetijstva v sodobnem času in razvojne tendence v bodočnosti (dipl. inž. France Gröblacher).

Dipl. inž. Pepi Maurer: Gozdarstvo v ugodnem razvoju. Zaključek ob 17. uri.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 — 5.00 — 7.00 — 8.00 — 9.00 — 11.00 — 12.00 — 13.00 — 14.00 — 17.00 — 18.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

Dnevne oddaje (razen ob nedeljah in praznikih): 4.30 Dobro jutro — 5.30 Danes za vas — 5.45 Informativna oddaja — 6.00 Jutranja kronika — 6.30 Informativna oddaja — 7.25 Pregled sporeda — 7.45 Informativna oddaja — 10.00 Danes popoldne — 10.15 Pri vas doma — 11.00 Turistični napotki za tuje goste — 12.00 Na današnji dan — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Priporočajo vam — 15.00 Dogodki in odmevi — 16.00 Vaak da za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 19.00 Lahko noč otroci — 19.10 Obvestila — 19.30 Radijski dnevnik — 23.05 Literarni nokturno.

Sobota, 24. 4.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Bamberški simfoniki — 12.10 Igor Stravinski: Zar plica — 12.40 Poje sopranistka Vilma Bukovec — 14.10 Glasbena pravljica — 14.30 Veseli zvoki z domačimi ansambli — 15.40 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 16.40 Dobimo se ob isti uri — 17.10 Gremo v kino — 17.50 Kitara v ritmu — 18.15 Simfonični plesi — 18.45 S knjižnega trga — 19.15 Z ansambli Fantje treh dolin — 20.00 Zabavna radijska igra — 21.15 Glasba ne pozna meja — 22.20 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

cija? — 18.00 Italijanščina — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Športni mozaik — 18.50 Vedno ko je Jemal pilulo — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 10.000 spalnica, filmska komedija — 22.05 Odgovori na vprašanja — 22.35 Čas v sliki.

Petek, 30. 4.: Ceste toka — 10.30 Slike zveznih dežel; Tirolska — 11.00 10.000 spalnica, filmska komedija — 18.00 Orientacija — 18.20 Otrokom za lahko noč — 18.25 Slike iz Avstrije — 18.41 Oddaja industrije — 18.50 Cesarčin sel — 19.16 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Akti XY — 21.15 Aktualni dogodki — 22.15 Čas v sliki — 22.30 Na poti ob koncu tedna — 22.35 The Benny Hill Show — 23.15 Akti XY.

TV

Jugoslavija

Sobota, 24. 4.: 9.35 Šolska oddaja — 16.45 Rokomet — 18.00 Obzornik — 18.15 Pakistanski plesi — 18.45 Holandski dragulji — 19.15 Mozaik — 19.20 Sprehod skozi čas: Leto 1941 — 20.00 Dnevnik — 20.35 Glasbena križanka — 21.35 Rezervirano za smeh — 22.05 Nepremagljivi — 22.55 Kažipot — 23.15 Poročila.

Nedelja, 25. 4.: 8.55 Madžarski pregled — 9.25 Po domače — 9.30 Kmetovanje zahteva znanje — 10.00 Kmetijska oddaja — 10.45 Mozaik — 10.50 Otroška matineja — 11.45 Mestece Peyton — 12.35 Kažipot — 18.00 Nekulturni odnosi v prometu — 18.15 Destry znova v sedlu, ameriški film — 20.00 Dnevnik — 20.35 Humoriistična oddaja — 21.35 Videoton — 21.50 Športni pregled — 22.20 Poročila.

Ponedeljek, 26. 4.: 9.05 Odrta univerza — 9.35 Šolska oddaja — 11.00 Osnove splošne izobrazbe — 14.45 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.40 Trije rokomašni, lutkovno gledališče — 18.00 Risanka — 18.15 Obzornik — 18.30 Skupnost enakopravnih narodov — 19.00 Mozaik — 19.05 Mladi za mlade —

DOBRA SADNA DREVESCA

in jagodno grmičevje (ribez, kosmulja) dobite samo v drevesnici

Marko Polzer

Lazar pri Št. Vidu v Podjuni.

Nedelja, 25. 4.: 6.00 Dobro jutro — 6.50 Danes za vas — 7.30 Za kmetijske proizvajalce — 8.05 Veseli tobogan — 9.05 Koncert iz naših krajev — 10.05 Ob 30-letnici Osvobodilne fronte — 10.25 Pesmi borbe in dela — 10.45 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.30 30-letnice ustanovitve OF slovenskega naroda, reportaža — 13.50 Z domačimi ansambli — 14.05 Vedri zvoki s pihalnimi orkestri — 14.30 Humoreska tedna — 14.50 Orgle v ritmu — 15.05 Iz opernega sveta — 16.10 Nedeljsko športno popoldne — 18.00 Radijska igra — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Zabavna glasbena oddaja — 22.20 Zaplešite z nami — 23.15 Jazz za vse.

Ponedeljek, 26. 4.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in godb — 9.20 Cicibanov svet — 9.40 Pojeta Marjana Deržaj in Braco Koren — 12.10 Iz slovenske simfonične literature — 12.40 Pihalni orkestri na koncertnem odru — 14.10 Iz del mojstrov lahke glasbe — 14.35 Voščila — 15.40 Zenski zbor učiteljskega in ljubljani — 16.40 Operetna glasba — 17.10 Budnica v desetletjih mraka — 18.35 Mladinska oddaja — 19.15 Z ansambлом Henčka Burkata — 20.00 Rado Simoniti: Partizanka Ana, opera — 21.05 Iz slovenske lahke in zabavne glasbe — 22.15 Za ljubitelje jazza — 23.15 Od popevke do popevke.

Torek, 27. 4.: 6.50 Danes za vas — 8.05 V praznični nem jutru — 9.05 Poje Partizanski invalidski pevski zbor — 9.30 OF — temelj slovenske državnosti, reportaža — 10.05 Vedri zvoki in praznično razpoloženje — 11.15 Z veselo pesmijo po naši deželi — 12.10 Za prijetno razvedrilo — 13.30 Pihalni orkester — 14.05 Začnimo s koračnico — 15.05 Mladinska oddaja — 15.30 Plesni orkester RTV Ljubljana — 16.00 Melodije in ritmi — 16.30 Boj malih narodov za svobodo — 16.45 Črnske duhovne pesmi — 17.05 Veselo popoldne za staro in mlado — 18.00 Zgodba za praznično popoldne — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Prodajalna melodij — 20.30 Umetniška pripoved — 21.20 Slovenska lahka glasba — 22.15 Za ples in razvedrilo — 23.15 Za dobro razpoloženje.

Sreda, 28. 4.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Opera matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.20 Iz glasbenih šol — 9.40 Slovenski pevci zabavne glasbe — 12.10 Sličiče iz jugoslovanske glasbene zakladnice — 12.40 Po domače — 14.10 Lahka glasba — 14.35 Voščila — 16.40 Plesni orkester RTV Ljubljana — 17.10 Jezikovni pogovori — 17.25 Petindvajset let Kozinovega „Ekvinočija“ — 18.15 Iz orkestralne zakladnice Antonina Dvoraka — 18.40 Naš razgovor — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Simfonični orkester RTV Ljubljana — 22.15 S festivalov jazza — 23.15 Popevke jugoslovanskih avtorjev.

Četrtek, 29. 4.: 6.50 Beseda na današnji dan — 9.05 Z atomsko energijo in vesolje — 9.35 Pojo domači pevci zabavne glasbe — 12.10 Iz opere „Cavalleria rusticana“ — 12.40 Od vasi do vasi — 14.10 Pesmi mladih — 14.30 Godala v ritmu — 14.40 Enajsta šola — 15.40 Pesmi starega sveta — 16.40 Portretni skulptorji lahke in zabavne glasbe — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.45 Naši znanstveniki pred mikrofonom — 19.15 Ljubljanski jazz ansambel — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Večer s slovenskim pisateljem Filipom Kalanom — 22.15 iz opusa Vojislava Vukoviča — 23.15 iz albuma izvajalcev jazza — 23.40 Španske popevke.

Petek, 30. 4.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Opera matineja — 9.05 Mladi smo in veseli — 9.35 Narodne pesmi poje in igra ansambel Borisa Franka — 12.10 Igra violončelist Ciril Škerjanec — 12.40 Z ansambli Fantje treh dolin — 14.10 Igramo po željah mladih poslušalcev — 14.35 Voščila — 15.30 Napotki za turiste — 15.40 Iz opusa Maurice Ravela — 16.40 Rodimam glasbo — 17.10 Človek in zdravje — 17.20 Operni koncert — 18.15 Slovenska romantična glasba — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 Z ansambli bratov Avenisk — 20.00 Na predvečer praznika dela — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih. 23.15 Za ples in razvedrilo.

20.00 Dnevnik — 20.45 Gadje med seboj — 21.40 Matej Bor: Šel je popotnik skozi atomski vek — 22.10 Partizanski komandant Geneve — 22.30 Poročila.

Torek, 27. 4.: 10.40 Praznik OF — 16.45 Madžarski pregled — 17.15 Velika doktorska pravljica — 17.30 Obzornik — 17.45 Srečanje v studiju 14 — 18.15 Mozaik — 18.20 Svet brez sovraštva, drama — 19.25 Sprehod skozi čas — 20.00 Dnevnik — 20.35 Balada o trobenti in oblaku, slovenski film — 21.50 Hodil po zemlji sem naši — 22.10 Poročila.

Sreda, 28. 4.: 8.15 Šolska oddaja — 14.00 Tenis Jugoslavija-Velika Britanija — 17.05 Madžarski pregled — 17.45 Pika Nogavička — 18.15 Obzornik — 18.30 Zabavna glasba — 19.00 Mozaik — 19.05 Od filma do filma — 19.20 Po sledah napredka — 20.00 Dnevnik — 20.35 Jutrišnji dan gornjega Posočja — 21.30 Gilbert Beaud — 22.20 Poročila.

Četrtek, 29. 4.: 9.35 Šolska oddaja — 15.00 Tenis Jugoslavija-Velika Britanija — 17.45 Steklenička črnica, pravljica — 18.00 Risanka — 18.15 Obzornik — 18.30 Skrivnosti živali — 19.00 Mozaik — 19.05 Enkrat v tednu — 19.20 Vse življenje v letu dni — 20.00 Dnevnik — 20.35 Četrkovni razgledi — 21.35 Moj svet — 22.10 400 let slovenske glasbe: Blaž Arnič — 23.00 Poročila.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 16, tel. 85-6-24. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Petek, 30. 4.: 9.30 Šolska oddaja — 14.00 Tenis Jugoslavija-Velika Britanija — 16.40 Madžarski pregled — 17.30 Vijavaja-ringaraja — 18.15 Obzornik — 18.30 Mestece Peyton — 19.30 Koncert pred skupščino — 20.00 Dnevnik — 20.35 Rimska povelja gospe Stone, ameriški film — 22.15 Izkažimo se, quiz — 23.25 Poročila.